

Actuariële en Bedrijfstechnische nota

Stichting Pensioenfonds Witteveen+Bos

18 maart 2025

Document	Actuariële en Bedrijfstechnische nota
Status	Definitief
Datum	18 maart 2025
Referentie	1001-240305
Auteur(s)	P.A.M. Canisius
Vastgesteld door	Algemeen Bestuur 18-03-2025
Paraaf	I.J.M. de Beer J.N. de Koning
Adres	Stichting Pensioenfonds Witteveen+Bos Leeuwenbrug 8 Postbus 233 7400 AE Deventer +31 (0)570 69 79 11 pensioenfonds.witteveenbos.nl

Uw pensioen hangt op lange termijn af van zeer veel externe factoren zoals rente, inflatie, sterftekansen, economische ontwikkelingen, wetgeving die door het Pensioenfonds niet zijn te beïnvloeden. Uw pensioen is dus geen gegarandeerd product maar een behoudend beleid kan zorgen voor beperkte en aanvaardbare risico's.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen+Bos is gecertificeerd op basis van ISO 9001.

© Witteveen+Bos

Niets uit dit document mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt in enige vorm zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Witteveen+Bos noch mag het zonder dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Witteveen+Bos aanvaardt geen aansprakelijkheid voor enigerlei schade die voortvloeit uit of verband houdt met het wijzigen van de inhoud van het door Witteveen+Bos geleverde document.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	7
2	MISSIE, VISIE EN STRATEGIE	8
2.1	Missie	8
2.2	Visie	8
2.3	Strategie	8
3	PENSIOENREGELING	9
4	FINANCIËLE OPZET	11
4.1	Voorzieningen pensioenverplichtingen	11
4.1.1	Beleid voor backtesting van de ervaringssterfte	12
4.2	Vaststelling dekkingsgraad	12
4.3	Herverzekering	15
4.4	Financiering	15
4.5	Reserve	15
4.6	Sturingsmiddelen	15
5	BEOORDELING ARTIKEL 126 - 132 PENSIOENWET	16
5.1	Inleiding	16
5.2	Artikel 126: Wijze van vaststelling van de Technische Voorziening	16
5.3	Artikel 127: Financiering ouderdomspensioen	16
5.4	Artikel 128 - 130: Hoogte premie	16
5.4.1	Gedempte kostendekkende premie	16
5.4.2	Zuiver kostendekkende premie	17
5.4.3	Melding in de jaarrekening en het jaarverslag	18
5.5	Artikel 131 - Minimaal vereist eigen vermogen	18
5.6	Artikel 132 - Vereist eigen vermogen	18
6	HOOFDLIJNEN VAN DE UITVOERINGSOVEREENKOMST	19

6.1	Inleiding	19
6.2	Wijze vaststelling verschuldigde premie	19
6.3	Premiebetaling	19
6.4	Informatieverstrekking door werkgever aan het Pensioenfonds	19
6.5	Procedures premiebetalingsachterstand	19
6.6	Procedures wijziging pensioenovereenkomst	19
6.7	Procedures aangaande besluiten omtrent vermogensoverschotten en vermogenstekorten	20
6.8	Betalingsvoorbehoud werkgever	20
7	BELEGGINGSBELEID	21
7.1	Inleiding	21
7.2	Doelstelling Stichting Pensioenfonds Witteveen+Bos	22
7.3	Doel en stijl van het beleggingsbeleid	22
7.4	Beleggingsbeginselen	22
7.5	Beleggingsovertuigingen	22
7.6	Risicohouding	23
7.7	Organisatie beleggingen	24
	7.7.1 Bestuur	24
	7.7.2 Beleggingsadviescommissie	25
	7.7.3 Dagelijks bestuur	25
	7.7.4 Beleggingsproces, inclusief integratie ESG-beleid	25
	7.7.5 Vermogensbeheerders	27
	7.7.6 Beleggingstransacties	27
7.8	ALM-studies	28
7.9	Strategische asset-allocatie	29
7.10	Afdekking van het renterisico	29
7.11	Herbalancering	29
7.12	Vastrentende waarden	30
7.13	Aandelen	31
7.14	Liquide middelen	32
7.15	Derivaten	32
7.16	Valuta	32
7.17	Performance	33
7.18	Waarderingsgrondslagen	33
7.19	Securities lending	33
7.20	Verbod op clustermunitie	34
7.21	Maatschappelijk verantwoord beleggen (ESG-beleid)	34
7.22	Proces selectie vermogensbeheerders	35

7.23	Risicomanagement	35
	7.23.1 Algemeen	35
	7.23.2 Risicocategorieën	35
	7.23.3 Risicomonitoring	38
7.24	Kosten en kostenbeheersing	38
8	VOORWAARDELIJKE TOESLAGVERLENING	40
8.1	Ambitie	40
8.2	Besluitvorming	40
8.3	Financiële positie	40
8.4	Toeslagverlening is voorwaardelijk	40
8.5	Inhaalindexatie	40
	8.5.1 Beleid voor inhaalindexatie	41
8.6	Ingangsdatum	41
8.7	Extra toeslagverlening	41
8.8	Wijziging	41
9	KORTINGEN	42
9.1	Inleiding	42
9.2	nFTK	42
9.3	Specifieke invulling	42
9.4	Actuele situatie	43
10	DE ORGANISATIE VAN HET PENSIOENFONDS	44
10.1	Verdeling taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden	44
10.2	Opzet van de drie lijnen van verdediging en de sleutelfuncties	46
10.3	Uitbesteding vermogensbeheer	48
10.4	Informatie	48
10.5	Educatie	49
10.6	Klokkenluiders- en incidentenregeling	49
11	ONDERTEKENING	50
	Laatste pagina	49

	Bijlage(n)	Aantal pagina's
I	Proces selectie en monitoring vermogensbeheerders	3
II	Verklaring beleggingsbeginselen	5
III	Crisisplan	11

1

INLEIDING

Zoals in artikel 3 lid 6 van de statuten is vermeld, werkt Stichting Pensioenfonds Witteveen+Bos (hierna: het Pensioenfonds) volgens een Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABtN). Het doel van deze ABtN is een beschrijving te geven van het ten behoeve van het Pensioenfonds te voeren beleid, waarbij de financiële opzet en de grondslagen waarop het rust, gemotiveerd omschreven zijn.

Deze ABtN beschrijft de actuariële en bedrijfstechnische werkwijze van het Pensioenfonds.

Ten opzichte van de vorige versie (d.d. 5 maart 2024), zijn de volgende wijzigingen en aanvullingen aangebracht:

- actualisatie Prognosetafel AG en partnerfrequenties (paragraaf 4.1);
- premiebetaling is gewijzigd van een voorschot per kwartaal naar de werkelijk verschuldigde premie per maand (paragraaf 6.2 en 6.3);
- integratie ESG-beleid in beleggingsproces (paragraaf 7.7.4);
- ALM 2024 (paragraaf 7.8);
- aanpassing van het valutabeleid (paragraaf 7.16);
- enkele tekstuele aanpassingen.

2

MISSIE, VISIE EN STRATEGIE

2.1 Missie

Pensioenfonds Witteveen+Bos wil voor alle deelnemers in het fonds een zo goed mogelijk pensioen realiseren met een evenwichtige balans tussen de hoogte, stabiliteit en voorspelbaarheid van de uitkering en opbouw. Het bestuur bewaakt hierin voortdurend de evenwichtigheid van de belangen van de deelnemers. Het fonds wil conform de cultuur van Witteveen+Bos dicht bij de deelnemers staan.

2.2 Visie

Pensioenfonds Witteveen+Bos werkt vanuit de kernwaarden van Witteveen+Bos. Een belangrijke waarde is solidariteit tussen jong en oud, maar ook tussen partners en nabestaanden.

Het fonds streeft naar eenvoud en kostenefficiëntie in de regeling, het beleggingsbeleid en de beleggingen. Het beleggingsbeleid sluit aan bij de risicohouding en overtuigingen op het gebied van duurzaamheid van de deelnemers.

Het Pensioenfonds is transparant ten aanzien van de toezeggingen/verplichtingen en de hardheid daarvan en werkt voortdurend aan bewustwording en betrokkenheid van zijn deelnemers. Het pensioenfonds wil dat deelnemers inzicht krijgen in hun financiële situatie zodat zij goede financiële keuzes kunnen maken voor hun oude dag.

Tenslotte werkt het fonds met een bestuur dat op een efficiënte wijze sturing geeft, waarbij een balans wordt gevonden tussen inhoudelijke kennis en professioneel besturen.

2.3 Strategie

De solidariteit zit in het collectief delen van de risico's in het beleggingsbeleid en de regeling. Het fonds wil buffers in de regeling die het mogelijk maken om de stabiliteit van de uitkeringen te verbeteren en het rendement te vergroten. De solidariteit tussen partners en nabestaanden komt tot uiting in een goede nabestaandenregeling.

Het pensioenfonds heeft een passief beleggingsbeleid¹ en investeert daarom in indexfondsen. Dit draagt bij aan lage kosten en goede beheersbaarheid. Ook is dit goed uitlegbaar aan de deelnemers.

Door uitbesteding van taken wordt zekerheid verkregen over de kwaliteit van de uitbestede taken. Het fonds is daarbij kritisch en blijft streven naar inzicht in de taken die door zijn partners worden verricht. Het neemt daarbij geen onnodige risico's en doet geen dingen die het niet goed doorgrondt.

¹ Het fonds investeert niet direct in bedrijven, maar investeert in fondsen die de markt volgen.

3

PENSIOENREGELING

De pensioenregeling heeft de volgende kenmerken:

- regeling: collectieve opbouwregeling (CDC) met toeslagbeleid;
- toetredingsleeftijd: 18 jaar;
- pensioenrichtleeftijd: de dag waarop de deelnemer de 67-jarige leeftijd bereikt;
- pensioensalaris: het vaste jaarsalaris op basis van een voltijdsdienstverband per 1 januari inclusief vakantietoeslag. Het pensioensalaris bedraagt in 2025 maximaal EUR 137.800,--;
- pensioengrondslag: de pensioengrondslag is gelijk aan het pensioensalaris verminderd met de franchise. Bij deeltijders wordt hierop het deeltijdpercentage verrekend;
- franchise: de franchise bedraagt in 2025 EUR 19.806,--. Per 1 januari van ieder volgend jaar wordt normaliter de franchise aangepast met de trendmatige verhoging zoals toegepast bij Witteveen+Bos;
- ouderdompensioen: in 2025 wordt 1,738 % van de pensioengrondslag opgebouwd. De hoogte van de opbouw wordt jaarlijks vastgesteld afhankelijk van de kostendeckendheid van de premie;
- partnerpensioen: het partnerpensioen bedraagt 70 % van het behaalbare ouderdompensioen, gerekend met een vast opbouwpercentage van 1,875 % voor de periode gelegen tussen overlijdensdatum en pensioendatum;
- tijdelijk partnerpensioen: het tijdelijk partnerpensioen op risicobasis bedraagt EUR 10.500,-- plus 15 % van het pensioensalaris. Bij deeltijders wordt hierop het deeltijdpercentage toegepast;
- keuzemogelijkheden uitruil, de pensioenregeling kent diverse uitruilmogelijkheden:
 - vervroegen pensioendatum;
 - omzetten van ouderdompensioen in partnerpensioen;
 - omzetten van partnerpensioen in ouderdompensioen;
 - variabele pensioenuitkering;
- wezenpensioen: 14 % van het ouderdompensioen. Verdubbeling vindt plaats indien de deelnemer geen partner had, of de partner overlijdt;
- premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid: de premievrijstelling is volgens de volgende tabel afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid in het kader van de WIA.

Tabel 3.1 Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

Mate arbeidsongeschiktheid	Premievrijstelling pensioenopbouw
0-80 %	0 %
80 % of meer	100 %

De pensioenopbouw wordt voortgezet tot aan de pensioendatum op basis van ongewijzigde pensioengrondslag op het moment van arbeidsongeschiktheid:

- toelagebeleid: afhankelijk van de financiële positie van het Pensioenfonds kan het bestuur na advies van de actuaire besluiten tot het verhogen van de tot dan toe opgebouwde aanspraken;
- korting: indien het Pensioenfonds zich in een situatie van dekkingstekort bevindt, stelt het Pensioenfonds een korte-termijnherstelplan op. Indien de sturingsmiddelen om het dekkingstekort naar verwachting binnen vijf jaar te herstellen onvoldoende zijn, is het Pensioenfonds gerechtigd alle aanspraken en rechten te korten;
- herstelplan: in het kader van het herstelplan zullen geen toeslagen of verhogingen van de aanspraken plaatsvinden. Deze maatregel kan worden ingetrokken zodra de financiële positie, gehoord de actuaire, dit toelaat.

4

FINANCIËLE OPZET

4.1 Voorzieningen pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen is de actuariële contante waarde op de balansdatum over de in het verleden opgebouwde onvoorwaardelijke pensioenaanspraken. Hierbij wordt rekening gehouden met een toekomstige sterftetrend en toekomstige kosten tegen prudente grondslagen.

Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt mede rekening gehouden met het premievrijgestelde deel van de toekomstige pensioenopbouw. Voor deelnemers die op de balansdatum ziek zijn, is rekening gehouden met de verwachte toekomstige schadelast.

De belangrijkste waarderingsgrondslagen betreffen (geactualiseerd per eind 2021):

- sterfte: volgens de Prognosetafel AG 2024 (zoals in september 2024 gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap);
- ervaringssterfte: er wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking door toepassing van een fondsspecifieke aanpassing op basis van inkomensniveau en bedrijfssector. De correctie voor de medeverzekerde is gelijk aan de correctie voor de hoofdverzekerde. De ervaringssterfte is in 2022 geactualiseerd op basis van de meest recente gegevens;
- rekenrente: de rentetermijnstructuur (RTS), zoals maandelijks gepubliceerd door De Nederlandsche Bank;
- leeftijden worden vastgesteld in dagen nauwkeurig;
- gehuwdheid: tot de pensioenleeftijd een frequentie conform CBS-huishoudprognoses 2024, daarna wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem;
- leeftijdsverschil: het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op drie jaar gesteld (man ouder dan vrouw);
- opslag latent wezenpensioen: ter dekking van het risico voor wezenpensioen geldt een opslag van 2 % op het latente partnerpensioen van (gewezen) deelnemers jonger dan 67 jaar;
- opslag premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid: in de premie is een opslag van 2,2 % van de som van de gedempte actuariële koopsom en de opslag voor toekomstige uitvoeringskosten opgenomen ter dekking van de premievrijgestelde opbouw bij arbeidsongeschikt;
- kosten: in 2023 is de kostenvoorziening vastgesteld op 3,4 % van de netto voorziening pensioenverplichtingen. Het Pensioenfonds zal bij wegvallen van de werkgever binnen een jaar liquideren en de complete voorziening onderbrengen bij een andere partij. In de opslag van 3,4 % is rekening gehouden met één jaar zelfstandig opereren en met de extra kosten die naar verwachting in deze periode gepaard gaan met de liquidatie van het Pensioenfonds en het onderbrengen van de voorziening;
- zieken: voor deelnemers die op de balansdatum ziek zijn, wordt een IBNR-voorziening aangehouden. Dit betreft de verwachte toekomstige schadelast voor zieke deelnemers op de balansdatum die naar verwachting na de wachttijd in aanmerking komen voor een IVA-uitkering. De voorziening is gelijk aan de opslag premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid in de premie van de voorgaande twee jaar.

De hierboven genoemde grondslagen worden ook gebruikt voor de berekening van de flexibiliserings- en afkoopfactoren. Aanpassingen van grondslagen, flexibiliserings- en afkoopfactoren worden uiterlijk in de maand, volgend op de maand waarin het bestuur de nieuwe grondslagen of flexibiliserings- en

afkoopfactoren heeft vastgesteld, verwerkt in de technische voorziening. Voor het vaststellen van de flexibiliserings- en afkoopfactoren wordt de RTS gebruikt van ultimo september van hetzelfde jaar.

4.1.1 Beleid voor backtesting van de ervaringssterfte

Wanneer het Actuarieel Genootschap een nieuwe prognosetafel publiceert (elke twee jaar), wordt de voorziening pensioenverplichtingen op basis van de nieuwe prognosetafel berekend. Op dat moment wordt ook de ervaringssterfte geactualiseerd op basis van de meest recente gegevens. Vanwege de beperkte omvang van het fonds en de geringe waargenomen sterfte wordt de backtest niet op jaarniveau uitgevoerd; de cumulatieve vrijval wordt beschouwd vanaf 2013. Per geslacht, per hoofdverzekerde of medeverzekerde en per boekjaar voor de pensioenleeftijd worden conclusies verbonden aan de backtest. Ook als de bestaande ervaringssterfte nog passend is, zal de ervaringssterfte worden aangepast. Als de ervaringssterfte wordt verworpen in de backtest, zal het bestuur advies inwinnen bij de actuariële adviseur.

4.2 Vaststelling dekkingsgraad

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft het proces rondom de vaststelling van de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad gedurende het jaar. Ook wordt ingegaan op wijzigingen in actuariële grondslagen en op welk moment deze worden verwerkt in de dekkingsgraad.

Proces van vaststelling van de maandelijkse (beleids)dekkingsgraad

Het proces rondom de vaststelling van de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad gedurende het jaar doorloopt de volgende stappen:

1. per maand: berekening van de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad door Appel;
2. per maand: check door het Pensioenfonds van de dekkingsgraadberekening door Appel;
3. per maand: rapportage door Appel aan DNB;
4. per kwartaal: check door adviserend actuaris;
5. per kwartaal: check door de actuariële functiehouder;
6. per jaar: check op correcte parameters in pensioenadministratie.

1. Berekening van actuele dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad door Appel (per maand)

Maandelijks berekent Appel per het einde van iedere kalendermaand de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad ten behoeve van de bij DNB in te dienen (beleids)dekkingsgraadrapportages. Een en ander gebeurt waar nodig in nauw overleg met de adviserend actuaris van het fonds. Elke maand worden de verplichtingen op basis van de uitkeringenstroomprognose opnieuw berekend. Hiervoor wordt geen gebruik gemaakt van doorrolsystematieken, schattingsmethodieken of andere vereenvoudigingen. De uitkeringenstroomprognose is gebaseerd op de verplichtingen van het fonds ultimo maand zoals dat is vastgelegd in de pensioenadministratie op het moment dat deze wordt gemaakt.

Wijzigingen in de financiële gegevens die ook betrekking hebben op voorgaande perioden zullen leiden tot herberekening van de actuele dekkingsgraden van die betreffende perioden, waarna de beleidsdekkingsgraad op basis van de gecorrigeerde dekkingsgraden wordt bepaald. Indien deze nieuwe beleidsdekkingsgraad significant (meer dan 0,1 % dekkingsgraadpunt) afwijkt van de eerder gerapporteerde beleidsdekkingsgraad, vermeldt Appel de nieuw berekende beleidsdekkingsgraad in het opmerkingenveld van de rapportage van de huidige maand, inclusief de reden van de correctie. Deze aanpassingen worden tevens doorgegeven aan het bestuur.

De actuele dekkingsgraad is gebaseerd op het pensioenvermogen van het Pensioenfonds gedeeld door de technische voorziening (TV).

Het pensioenvermogen is uitgesplitst in beleggingen, liquide middelen en vorderingen (pensioenpremie, dividendbelasting, vooruitbetaalde herverzekerde premie en eventueel een vordering op de herverzekeraar).

- de vordering inzake de nog te ontvangen pensioenpremie wordt maandelijks bepaald door het verschil te nemen tussen de geprognoseerde premie tot en met het betreffende maandeinde minus de tot op dat moment ontvangen premiebedragen van de werkgever;
- maandelijks wordt door Appel gecheckt of er overlijdensgevallen hebben plaatsgevonden waarvoor een claim kan worden ingediend bij de herverzekeraar. Indien deze er zijn wordt er een vordering op de herverzekeraar opgenomen ter hoogte van deze claim. Dit wordt gedaan om te waarborgen dat de verwerking van het overlijdensgeval in de verplichtingen op hetzelfde moment plaatsvindt als het opnemen van de vordering in het vermogen.

Van het pensioenvermogen worden de schulden (bestaande uit crediteuren, loonbelasting en overlopende passiva) afgetrokken. Het pensioenvermogen wordt grotendeels per maand bepaald, op basis van de opgaven die de vermogensbeheerders verstrekken.

Appel beoordeelt de ontvangen rapportages van de vermogensbeheerders op plausibiliteit. Bij twijfel wordt er contact opgenomen met de vermogensbeheerders.

De TV bestaat uit de voorziening die is gebaseerd op de uitkeringenstroomprognose contant gemaakt tegen de DNB-rente en (zo nodig) uit een extra-comptabel deel. Het extra-comptabel deel bestaat uit niet verwerkte inkomende en uitgaande waardeoverdrachten, indexatie, de voorziening WAO-hiaat, de voorziening voor nog niet aangemelde arbeidsongeschikte deelnemers (IBNR: incurred but not reported) en niet doorrekenbare dossiers. De IBNR-voorziening wordt één keer per jaar vastgesteld tijdens het jaarwerk. Vervolgens wordt deze in de maanddekkingsgraden gelijk verondersteld aan het niveau van het jaarwerk en wordt deze pas bij het volgende jaarwerk herijkt en vanaf dat moment ook weer meegenomen in de bepaling van de maanddekkingsgraad. Tot slot controleert Appel alle gegevens van de dekkingsgraadrapportage met de rapportages van de vermogensbeheerders plus de eigen verzamelde gegevens.

Uiterlijk de achtste werkdag van de maand mailt Appel aan het DB en het pensioenbureau de door Appel berekende actuele dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad. Hierbij wordt een toelichting gegeven zoals hierboven beschreven. Voor zowel het deel van de TV uit de pensioenadministratie als het extra-comptabel deel van de TV wordt het verschil met de vorige maand getoond.

Appel stuurt elk kwartaal de balans en de verlies- en winstrekening naar de adviserend actuaris die aansluit op de dekkingsgraadrapportage van de betreffende maand.

Appel geeft elk kwartaal de kasstromen vanuit het administratiesysteem door aan de adviserend actuaris en aan de actuariële functiehouder.

2. Check door het Pensioenfonds van de dekkingsgraadberekening door Appel (per maand)

Beide DB-leden controleren namens het bestuur de hierboven genoemde door Appel aangeleverde actuele dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad plus toelichting.

Uiterlijk de negende werkdag van de maand geven zij een reactie aan Appel, hetzij een akkoord, hetzij vragen of opmerkingen met betrekking tot de berekende actuele dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad.

3. Rapportage door Appel aan DNB (per maand)

Maandelijks verzorgt Appel het opstellen van de (beleids)dekkingsgraadrapportages ten behoeve van DNB. De (beleids)dekkingsgraadrapportages worden - na akkoord van het DB - door Appel uiterlijk de tiende werkdag van de maand bij DNB ingediend.

Nadat de (beleids)dekkingsgraadrapportages bij DNB zijn ingediend mailt Appel aan het DB en pensioenbureau de dekkingsgraadrapportages die Appel bij DNB heeft ingediend.

4. Check door adviserend actuaris (per kwartaal)

Elke kwartaal stelt de adviserend actuaris met behulp van gegevens van Appel (zie stap 2) een kwartaalrapportage dekkingsgraad op. De adviserend actuaris checkt de berekening van de actuele

dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad. Hierbij wordt onder andere gekeken naar de aansluiting van de contact gemaakte kasstromen met de TV.

In de kwartaalrapportage dekkingsgraad wordt de wijziging van de dekkingsgraad in het kwartaal uitgesplitst naar oorzaken. Dit zijn premie, uitkering, toeslagverlening, RTS, vastrentende waarden, zakelijke waarden, waardeoverdrachten, grondslagen en als sluitpost mutaties (waaronder ook effecten door overlijden/herverzekering). Tevens wordt hierbij het rendement van vastrentende waarden beschouwd in relatie tot de ex post renteafdekking.

Na ontvangst van de kwartaalrapportage dekkingsgraad wordt deze rapportage in de eerstvolgende bestuursvergadering behandeld. Het bestuur hanteert een grens van 0,3 procentpunt per kwartaal voor de sluitpost 'mutaties'. In geval van overschrijding van deze grens wordt een nadere toelichting van Appel gevraagd met betrekking tot deze post.

5. Check door de actuariële functiehouders (per kwartaal)

Na afloop van elk kwartaal ontvangt de actuariële functiehouders de volgende rapportages:

- een rapportage van het Pensioenfonds, waarin het verloop van de TV, het vermogen en van de (beleids)dekkingsgraad is weergegeven (zie stap 4);
- eventuele rapportages inzake grondslagwijzigingen;
- kasstromen van de TV (zie stap 2).

Na afloop van ieder kwartaal beoordeelt de actuariële functiehouders de betrouwbaarheid en adequaatheid van de berekening van de TV. Hierbij wordt het verloop van de TV en de (beleids)dekkingsgraad beoordeeld. Op basis van een plausibiliteitstoets wordt aan de hand van de hierboven ontvangen rapportages beoordeeld of:

- de renteontwikkelingen en de effecten van de opbouw (premie) en uitkeringen gedurende het kwartaal logisch zijn;
- sprake is geweest van toeslagverlening binnen het kwartaal;
- in hoeverre mutaties op voldoende wijze zijn betrokken in de kwartaalontwikkeling;
- eventuele grondslagwijzigingen op adequate wijze tot uiting komen in de vaststelling van de TV;
- de effecten op de TV op logische wijze tot uiting komen in de vaststelling van de (beleids)dekkingsgraad.

6. Check op parameters in pensioenadministratie

Eens per jaar verstrekt Appel in januari aan het Pensioenfonds de in de pensioenadministratie gebruikte parameters. Het Pensioenfonds controleert of deze parameters correct zijn.

Actualisatie van actuariële grondslagen en verwerking in de dekkingsgraad

Het bestuur hanteert het volgende schema voor de actualisatie van de actuariële grondslagen. Hiermee waarborgt het bestuur de actualiteit en toereikendheid van de gehanteerde actuariële grondslagen.

Tabel 4.1 Actualisatie van de actuariële grondslagen

Actuariële grondslag	Laatste actualisatie	Eerstvolgende actualisatie
overlevingstafel	Prognosetafel AG 2024 plus ervaringssterfte 2022 (WTW-model)	Prognosetafel AG 2026 plus ervaringssterfte 2024 (WTW-model)
partnerfrequenties	2024	eind 2025
leeftijdsverschil	2024	eind 2025
opslag latent wezenpensioen	2024	eind 2025
opslag arbeidsongeschiktheidsrisico	2024	eind 2025

Actuariële grondslag	Laatste actualisatie	Eerstvolgende actualisatie
voorziening zieke deelnemers	2024	eind 2025
voorziening toekomstige kosten	2023	eind 2025

Aanpassingen van grondslagen, flexibiliserings- en afkoopfactoren worden uiterlijk in de maand, volgend op de maand waarin het bestuur de nieuwe grondslagen of flexibiliserings- en afkoopfactoren heeft vastgesteld, verwerkt in de technische voorziening. Voor het vaststellen van de flexibiliserings- en afkoopfactoren wordt de RTS gebruikt van ultimo september van hetzelfde jaar.

4.3 Herverzekering

Ten behoeve van het overlijdensrisico van de actieve deelnemers met een partner worden jaarlijks de 1-jarige risicokapitalen voor levenslang en tijdelijk partnerpensioen verzekerd. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een eigen behoud van EUR 250.000 overlijdensrisicokapitaal per deelnemer. Het risicokapitaal is gelijk aan de contante waarde van een direct ingaand nabestaandenpensioen, verminderd met de ten behoeve van de betreffende deelnemer aanwezige voorziening voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen. De risicokapitalen worden op basis van de DNB-rekenrente vastgesteld door Appel Pensioenuitvoering en gecontroleerd door de adviserend actuaris van het Pensioenfonds.

De verzekering is afgesloten met elipsLife. Het herverzekeringscontract geldt voor de periode 2023 tot en met 2027.

4.4 Financiering

Per 1 januari 2022 is de premie vastgesteld op 27,6 % van de pensioengrondslagsom (doorsneepremie). Hiervan komt 17,8 % ten laste van de werkgever en 9,8 % ten laste van de betreffende deelnemer. De 27,6 % premie wordt volledig aangewend voor opbouw, tenzij dit tot gevolg heeft dat de pensioenen moeten worden gekort op grond van het herstelplan. In dat geval bedraagt de voor opbouw beschikbare premie 25,1 %.

4.5 Reserve

Op de balans van het Pensioenfonds wordt een vrije reserve aangehouden die gevoed wordt door de gerealiseerde resultaten.

4.6 Sturingsmiddelen

Het bestuur van het fonds beschikt over de volgende sturingsmiddelen indien de financiële positie van het Pensioenfonds, gehoord de actuaris van het fonds, daartoe aanleiding geeft:

- het ingrijpen in de pensioenregeling;
- het verhogen van de aanspraken op basis van toeslagbeleid;
- het passeren of het slechts gedeeltelijk toekennen van de toeslagen;
- het aanpassen van het beleggingsbeleid;
- het verlagen van de aanspraken (kortten).

Een en ander natuurlijk binnen de wettelijke kaders die hiervoor gelden.

5

BEOORDELING ARTIKEL 126 - 132 PENSIOENWET

5.1 Inleiding

In artikel 126 tot en met 132 van de Pensioenwet worden eisen gesteld aan de hoogte van de Technische Voorzieningen, de premie en de financiële positie van een pensioenfonds. In dit hoofdstuk wordt dit verder uitgewerkt voor het Pensioenfonds.

5.2 Artikel 126: Wijze van vaststelling van de Technische Voorziening

De Technische Voorzieningen bestaan uit de voorziening pensioenverplichtingen zoals verwoord in hoofdstuk 3.1. Met betrekking tot een eventuele verhoging van de pensioenaanspraken is er sprake van een voorwaardelijke regeling. Het is dan ook niet nodig hiervoor een technische voorziening aan te houden.

5.3 Artikel 127: Financiering ouderdomspensioen

Het ouderdoms- en nabestaandenpensioen wordt gefinancierd op basis van kapitaaldekking.

5.4 Artikel 128 - 130: Hoogte premie

5.4.1 Gedempte kostendekkende premie

In 2019 is het premiebeleid geëvalueerd in een ALM. Naar aanleiding hiervan is de methodiek van 'zuiver kostendekkende premie' gewijzigd in 'gedempte kostendekkende premie'. Voor de beoordeling van de kostendekkendheid van de feitelijke premie wordt uitgegaan van de gedempte kostendekkende premie op basis van verwacht rendement. Hierbij geldt als harde voorwaarde dat de premiedekkingsgraad minimaal gelijk moet zijn aan 80 %. Voor de vaststelling van het opbouwpercentage wordt de premiedekkingsgraad berekend op basis van de 12-maandsgemiddelde rente per 31 december van het voorafgaande jaar.

Volgens de PW moet bij de berekening van de kostendekkende premie met de volgende elementen rekening wordt gehouden:

- 1 koopsom voor de onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioentoezegging;
- 2 opslag voor toekomstige uitvoeringskosten over het onder 1 genoemde premieonderdeel;
- 3 opslag voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid over de onder 1 en 2 genoemde premieonderdelen;
- 4 solvabiliteitsopslag over de onder 1, 2 en 3 genoemde premieonderdelen;
- 5 een opslag voor voorwaardelijke toeslagverlening over de onder 1, 2 en 3 genoemde premieonderdelen, voor zover hoger dan de solvabiliteitsopslag als bedoeld in het onder 4 genoemde premieonderdeel;
- 6 opslag voor jaarlijkse uitvoeringskosten.

Deze elementen van de kostendekkende premie zijn als volgt nader gedefinieerd:

Ad 1

De actuariële benodigde premie voor de inkoop van de onvoorwaardelijke onderdelen uit het pensioenreglement als berekend op basis van de verwachte rendementscurve. Bij het vaststellen van de parameters gaat het Pensioenfonds uit van de wettelijk bepaalde minimale prijsinflatie en maximale rendementen. Het verwacht rendement op vastrentende waarden is (gelet op besluit FTK artikel 4 lid 3c) voor een periode van vijf jaar vastgesteld op basis van de rentestand per 30 september 2023. In aansluiting hierop is ook de prijsinflatie (inclusief ingroeipad) voor dezelfde periode vastgesteld. Hierbij wordt gerekend op basis van de actuariële grondslagen zoals beschreven in hoofdstuk 4.1. De verschuldigde risicopremies van nog niet opgebouwde aanspraken op nabestaandenpensioen zijn eveneens vervat in dit premieonderdeel en gebaseerd op de verwachte rendementscurve.

Ad 2

Voor toekomstige uitvoeringskosten wordt een opslag gehanteerd ter grootte van 3,4 % van het premieonderdeel als beschreven onder ad 1.

Ad 3

Voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid wordt een opslag gehanteerd ter grootte van 2,2 % van de premieonderdelen als beschreven onder ad 1 en ad 2.

Ad 4

Een solvabiliteitsopslag die gelijk is aan het percentage vereist eigen vermogen (zoals beschreven in paragraaf 4.6) over de premieonderdelen als beschreven onder ad 1, ad 2 en ad 3.

Ad 5

In de gedempte kostendekkende premie wordt wegens demping op basis van verwacht rendement rekening gehouden met een opslag voor voorwaardelijke toeslagverlening. Deze opslag is gelijk aan de voorwaardelijke toekomstige toeslagverlening over de premieonderdelen als beschreven onder ad 1, ad 2 en ad 3 op basis van prijsinflatie, voor zover hoger dan de solvabiliteitsopslag zoals omschreven onder ad 4.

Ad 6

Voor jaarlijkse uitvoeringskosten is in de premie een opslag opgenomen ter grootte van de geraamde uitvoeringskosten (exclusief kosten voor vermogensbeheer) verminderd met beschikbare vrijval aan excasso-opslag over de uitkeringen.

5.4.2 Zuiver kostendekkende premie

In het jaarverslag wordt naast de gedempte kostendekkende premie ook de zuiver kostendekkende premie getoond. Voor de vaststelling van de zuiver kostendekkende premie zijn de elementen van de premie, zoals genoemd in paragraaf 5.4.1, als volgt nader gedefinieerd:

Ad 1

De actuariële benodigde premie voor de inkoop van de onvoorwaardelijke onderdelen uit het pensioenreglement als berekend op basis van de nominale rentetermijnstructuur (RTS), zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank, per 31 december van het voorgaande jaar. Hierbij wordt gerekend op basis van de actuariële grondslagen zoals beschreven in hoofdstuk 4.1. De verschuldigde risicopremies van nog niet opgebouwde aanspraken op nabestaandenpensioen zijn eveneens vervat in dit premieonderdeel en gebaseerd op de RTS, zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

Ad 2

Voor toekomstige uitvoeringskosten wordt een opslag gehanteerd ter grootte van 3,4 % van het premieonderdeel als beschreven onder ad 1.

Ad 3

Voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid wordt een opslag gehanteerd ter grootte van 2,2 % van de premieonderdelen als beschreven onder ad 1 en ad 2.

Ad 4

Een solvabiliteitsopslag die gelijk is aan het percentage vereist eigen vermogen (zoals beschreven in paragraaf 4.6) over de premieonderdelen als beschreven onder ad 1, ad 2 en ad 3.

Ad 5

In de zuiver kostendekkende premie wordt geen rekening gehouden met een opslag voor voorwaardelijke toeslagverlening.

Ad 6

Voor jaarlijkse uitvoeringskosten is in de premie een opslag opgenomen ter grootte van de geraamde uitvoeringskosten (exclusief kosten voor vermogensbeheer) verminderd met beschikbare vrijval aan excasso-opslag over de uitkeringen.

5.4.3 Melding in de jaarrekening en het jaarverslag

De zuivere kostendekkende premie, de gedempte kostendekkende premie en de feitelijke premie worden opgenomen in de jaarrekening en het jaarverslag.

5.5 Artikel 131 - Minimaal vereist eigen vermogen

Het minimaal vereist eigen vermogen wordt vastgesteld overeenkomstig artikel 11 van het Besluit financieel toetsingskader en voldoet daarmee aan de daaromtrent gestelde wettelijke eisen.

Per 31 december 2018 is het minimaal vereist eigen vermogen vastgesteld op 4,4 % van de technische voorzieningen. Het minimaal vereist eigen vermogen wordt jaarlijks tijdens het jaarwerk opnieuw vastgesteld.

5.6 Artikel 132 - Vereist eigen vermogen

Het vereist eigen vermogen is het vermogen dat behoort bij de evenwichtssituatie van het Pensioenfonds. In die situatie is het eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5 % wordt voorkomen dat het Pensioenfonds binnen één jaar beschikt over minder middelen dan de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen.

Per 31 december 2021 bedraagt het vereiste eigen vermogen 17,2 %.

Volgens de standaardmethode is sprake van voldoende eigen vermogen ten opzichte van het vereist eigen vermogen, indien het eigen vermogen groter is dan S, zoals bepaald conform de FTK-systematiek. Bij de vaststelling van het vereist eigen vermogen wordt uitgegaan van het strategisch beleggingsbeleid per balansdatum.

Indien het eigen vermogen groter is dan S is sprake van vrij vermogen. Teneinde enige reserve te behouden voor toekomstige fluctuaties is het streven van het bestuur erop gericht het vrije vermogen circa 5 % van de voorziening pensioenverplichtingen te laten bedragen.

Bovenmatig eigen vermogen kan worden aangewend ter verhoging van de pensioenaanspraken (zie hoofdstuk 8).

6

HOOFDLIJNEN VAN DE UITVOERINGSOVEREENKOMST

6.1 Inleiding

De afspraken over de uitvoering van de pensioenovereenkomst tussen het Pensioenfonds en de vennootschap zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst zoals bedoeld in artikel 25 van de Pensioenwet. In paragraaf 3.2 van de Pensioenwet staan de eisen omtrent de inhoud ervan opgesomd.

6.2 Wijze vaststelling verschuldigde premie

De vennootschap is het Pensioenfonds maandelijks een vaste premie verschuldigd. Deze vaste maandelijks premie is vanaf 1 januari 2025 gelijk aan 27,6 % van een twaalfde deel van de som van de deeltijdpensioengrondslagen van de deelnemers in de betreffende maand en wel gedurende vijf jaar.

Voor de jaren na 2029 zal tijdig een percentage worden overeengekomen dat minimaal vijf jaar geldig is. De som van de maandelijks deelnemersbijdragen, die in de betreffende maand door de vennootschap op het loon/salaris wordt ingehouden, is onderdeel van de premie.

6.3 Premiebetaling

Het Pensioenfonds verstrekt maandelijks een factuur voor de werkelijk verschuldigde vaste premie voor de afgelopen maand. De werkelijk verschuldigde vaste premie wordt door de Vennootschap, uiterlijk binnen 30 dagen na ontvangst van de factuur, aan het Pensioenfonds betaald.

6.4 Informatieverstrekking door werkgever aan het Pensioenfonds

De vennootschap verstrekt alle in de uitvoeringsovereenkomst genoemde informatie aan het Pensioenfonds die het Pensioenfonds nodig acht om de pensioenovereenkomst naar behoren te kunnen uitvoeren. De informatie wordt maandelijks of vierwekelijks in bestandsvorm verstrekt.

6.5 Procedures premiebetalingsachterstand

Indien er een premieachterstand van 5 % of meer is van de te ontvangen jaarpremie en er is een dekkingstekort, informeert het Pensioenfonds elk kwartaal schriftelijk de Ondernemingsraad van de vennootschap en het verantwoordingsorgaan en, bij het ontbreken daarvan, de deelnemers, de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden.

6.6 Procedures wijziging pensioenovereenkomst

De pensioenovereenkomst wordt gesloten tussen de vennootschap en de werknemers. Het bestuur stelt op basis daarvan een pensioenreglement op. Na wijziging van de pensioenovereenkomst stelt het bestuur een

aangepast pensioenreglement op en legt deze voor aan de vennootschap en de Ondernemingsraad, waarbij zij gevraagd worden aan te geven of de in het pensioenreglement opgenomen wijzigingen volledig in overeenstemming zijn met de wijzigingen van de pensioenovereenkomst.

Het voorgaande is van toepassing voor zover, naar het oordeel van het bestuur:

- a de pensioenovereenkomst niet strijdig is met geldend jurisprudentie en pensioenwet- en regelgeving;
- b de financiële toestand van het Pensioenfonds dit toelaat;
- c de bepalingen naar het oordeel van het bestuur in redelijkheid uitvoerbaar zijn.

In andere dan de hiervoor genoemde gevallen kan het bestuur zelfstandig het pensioenreglement aanpassen, met inachtneming van het bepaalde in de statuten en het pensioenreglement.

6.7 Procedures aangaande besluiten omtrent vermogenoverschotten en vermogenstekorten

Aangezien de vennootschap een vaste premie is verschuldigd, wordt er geen invulling gegeven aan de bepalingen die de Pensioenwet stelt bij vermogenstekorten. De kortingsbepaling uit het pensioenreglement is bij vermogenstekorten van toepassing. Bij een vermogenoverschot zal er geen premiekorting aan de vennootschap worden verleend en vindt er geen terugstorting van premie aan de vennootschap plaats.

6.8 Betalingsvoorbehoud werkgever

De vennootschap behoudt zich het recht voor om zijn bijdrage aan het Pensioenfonds tussentijds te verminderen of te beëindigen bij een ingrijpende wijziging van de omstandigheden. Hiervan kan onder meer sprake zijn:

- a in geval van verhoging of uitbreiding van de voorzieningen volgens de socialeverzekeringswetgeving;
- b indien de financiële toestand van de vennootschap de onverminderde voortzetting niet toelaat.

7

BELEGGINGSBELEID

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het beleggingsbeleid van het Pensioenfonds beschreven. Tevens zijn de richtlijnen vastgelegd voor het vermogensbeheer. De beleggingsdoelstellingen zijn, voor zover relevant, aangegeven.

Bij de uitvoering van het strategisch beleggingsbeleid staat de 'prudent person' regel centraal. Deze regel heeft de volgende uitgangspunten:

- het Pensioenfonds doet de beleggingen in het belang van de (gewezen) deelnemers en de gepensioneerden;
- met betrekking tot belegging van de activa gelden de onderstaande voorschriften:
 - de activa worden zodanig belegd dat de kwaliteit, veiligheid, liquiditeit en het rendement van de portefeuille als geheel zijn gewaarborgd;
 - de activa die ter dekking van de technische voorzieningen worden aangehouden, worden zo veel mogelijk op gereguleerde markten belegd op een wijze die strookt met de aard en de duur van de verwachte toekomstige pensioenuitkeringen;
 - de activa worden naar behoren gediversifieerd;
- het Pensioenfonds belegt alleen in derivaten voor zover deze bijdragen tot een vermindering van het beleggingsrisico of tot een doeltreffender portefeuillebeheer. Ten aanzien van (eventuele) derivaten geldt dat ze voor het bestuur begrijpelijk en inzichtelijk moeten zijn;
- het Pensioenfonds kent een duidelijke organisatiestructuur met betrekking tot het beleggingsbeleid en de besluitvorming hierover;
- er is een balans tussen de omvang, aard en complexiteit van de beleggingsportefeuille enerzijds en de aanwezige kennis, ervaring en het risicobeheer anderzijds. Op dit punt vindt regelmatig onderzoek plaats onder andere in ALM-studies en workshops. Daarnaast komt dit tot uitdrukking in de risicohouding van het Pensioenfonds;
- het Pensioenfonds stelt voor de langere termijn een strategisch beleggingsbeleid vast, dat in ieder geval een beschrijving bevat van de beleggingsdoelstelling, de samenstelling van de beoogde beleggingsportefeuille en bijbehorende bandbreedtes;
- het Pensioenfonds vertaalt dit strategisch beleggingsbeleid naar een beleggingsplan waarin een gedetailleerde beschrijving van het beleggingsbeleid en de bijbehorende uitvoeringsaspecten wordt gegeven;
- het Pensioenfonds stelt een beleggingscyclus vast op grond waarvan het strategisch beleggingsbeleid, het beleggingsplan en de uitvoering periodiek (minimaal jaarlijks) worden geëvalueerd en beoordeeld;
- transparantie over het beleggingsbeleid naar belanghebbenden van het Pensioenfonds, komt tot uitdrukking in de beleggingsbeginselen.

Het in dit hoofdstuk weergegeven beleggingsbeleid is in hoofdlijnen van kracht vanaf juni 2015 en wordt regelmatig geëvalueerd.

7.2 Doelstelling Stichting Pensioenfonds Witteveen+Bos

Het doel van het Pensioenfonds is om binnen de beperkingen van zijn financiële mogelijkheden pensioenaanspraken toe te kennen volgens daartoe in het pensioenreglement te stellen voorwaarden. Het Pensioenfonds verwerft zijn middelen primair uit de hieronder vermelde bronnen:

- premiebetalingen door werkgever en werknemer;
- opbrengsten uit de beleggingen van het fonds;
- van de verzekeraar ontvangen gelden;
- andere inkomsten.

7.3 Doel en stijl van het beleggingsbeleid

Teneinde de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn veilig te stellen, wenst het bestuur de toevertrouwde middelen op een verantwoorde en solide wijze te beleggen. Hoewel het rendement op de portefeuille een hoge prioriteit heeft, staan een defensief karakter van het beleggingsbeleid en een voorzichtige afweging van risico en rendement voorop.

Het bestuur prefereert een defensief beleggingsbeleid. Het Pensioenfonds voert in beginsel een 'passieve' beleggingsstijl. Dit wil zeggen dat getracht wordt een rendement te behalen conform de gekozen benchmarkindices. Dit wordt gerealiseerd via zogenaamde indexbeleggingen teneinde de tracking-error ten opzichte van de relevante index te minimaliseren en de transactiekosten en beheerkosten zo laag mogelijk te houden. Uitzonderingen op het indexbeleggen zijn mogelijk indien de beoogde doelstellingen een meer actieve benadering vereisen.

7.4 Beleggingsbeginselen

De beleggingsbeginselen zijn vastgelegd in bijlage II: Verklaring beleggingsbeginselen.

7.5 Beleggingsovertuigingen

In de beleggingsovertuigingen staat beschreven wat de perceptie van het fonds is van de financiële markt en hoe het Pensioenfonds waarde kan toevoegen voor haar deelnemers.

Lange termijn beleggen loont

Het beleggingsbeleid wordt afgestemd op de structuur van de (langjarige) verplichtingen en de pensioenambitie.

Het nemen van risico's loont

Rendement gaat hand in hand met risico. Het pensioenfonds belegt ook in risicovollere beleggingscategorieën dan vastrentende waarden omdat dit bijdraagt aan een koopkrachtig pensioen.

Het beleggingsbeleid is kostenbewust, eenvoudig en uitlegbaar (transparant)

Het pensioenfonds belegt alleen in beleggingscategorieën die het zelf goed begrijpt, die niet te complex zijn, kostenbewust en goed uitlegbaar. Er wordt daarom niet belegd in alternatieve beleggingen zoals direct vastgoed, hedge fondsen, private equity en infrastructuur. Derivaten worden alleen gebruikt als de risico's niet op een andere manier kunnen worden afgedekt, zoals bij valuta-afdekking en een hoge renteafdekking.

Passief beleggen loont

Het pensioenfonds belegt passief in indexfondsen vanuit de gedachte dat financiële markten in de regel efficiënt zijn. Hierbij neemt het wel zijn beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen in ogenschouw. Er kunnen zich situaties voordoen waarbij passief beleggen niet mogelijk is zoals bijvoorbeeld bij

hypotheken. Bij deze categorie is er geen benchmark beschikbaar die door een portefeuille nagebootst kan worden. In dat geval is 'buy and hold' het uitgangspunt.

Maatschappelijk verantwoord beleggen loont

Het pensioenfonds wil voldoende aandacht besteden in het beleggingsbeleid aan milieu en sociale omstandigheden op de langere termijn, overeenkomstig het resultaat uit het deelnemersonderzoek. Het bestuur gelooft dat dit op de langere termijn een betere rendement met zich mee zal brengen.

7.6 Risicohouding

Karakteristiek Pensioenfonds Witteveen+Bos

Algemeen: Het Pensioenfonds heeft als doel het verstrekken van pensioenen aan medewerkers en oud-medewerkers van Witteveen+Bos Ri B.V.

Het Pensioenfonds heeft diverse kenmerken die ook bij Witteveen+Bos gelden:

- pragmatisch;
- analytisch (proberen de materie te begrijpen);
- no-nonsense;
- teamwork (bestuur, solidariteit);
- innovatief (creatief).

De regeling bevat de volgende afspraken:

- nominale opbouw;
- vaste premie;
- sponsor in financiële zin op grote afstand;
- toeslagverlening;
- korting als het nodig is.

Daarnaast gelden nog enkele specifieke kenmerken:

- jong fonds;
- hoge levensverwachting.

Eigenlijk zijn het allemaal 'harde' punten. De toeslagverlening is weliswaar moeilijk voorspelbaar, maar als aan de voorwaarden wordt voldaan krijgt men haar wel.

Pensioenbeginselen

Het Pensioenfonds hanteert de volgende beginselen:

- toekomstbestendig 1; dat is onze regeling zeker (we beloven duidelijk niet te veel);
- toekomstbestendig 2: wellicht dat op termijn de wet- en regelgeving te zwaar wordt voor Witteveen+Bos en de bestuurders van het Pensioenfonds;
- afhankelijkheid van de sponsor: alleen ten aanzien van de premieafdracht bestaat er een afhankelijkheid;
- solidariteit: die is groot binnen de deelnemers; geen problemen met de doorsneepremie; nabestaandenpensioen is een waardevol element; ten aanzien van lang leven is de houding dat als we er niet voor gereserveerd hebben, we dit ook niet kunnen weggeven (ten koste van de toekomstige generaties);
- prijs van het pensioen 1: kostendekkende premie staat niet ter discussie;
- prijs van het pensioen 2: 20 à 25 % van de pensioengrondslag lijkt een acceptabele prijs; men begrijpt dat als de premie onvoldoende is men ook minder kan opbouwen;
- probleemaanpak: als er problemen zijn wil het Pensioenfonds die aanpakken en oplossen (en niet te lang laten door sudderen).

Concretisering van de risicohouding

Genoemd moeten worden:

- premie: vast, altijd kostendekkend;

- premiestijging: niet van toepassing;
- korten: is acceptabel, mits de situatie daartoe ook noopt;
- lang leven: als de levensverwachting toeneemt, heeft dit ook gevolgen voor de toezeggingen; directe verwerking lijkt mits toegestaan alleszins rechtvaardig en acceptabel;
- beleggingsallocatie: defensief (in de orde van 25/75) is in de afgelopen 10 jaar wel degelijk effectief gebleken; in de tijden van grote economische groei missen we dan wel rendement. Slechte ervaringen in het verleden met te offensieve portefeuilles (50/50);
- het grootste risico is het renterisico. Dit hebben we beperkt door de verlenging van de duration van de vastrentende waarden (long bonds).

De vraag of dit risicoprofiel past bij de leeftijdsopbouw van het Pensioenfonds kan niet direct bevestigend worden beantwoord. Voor een jong fonds zou eigenlijk meer risico genomen moeten worden (volgens de externe deskundigen), maar aan de andere kant geldt dat we negatieve ervaringen hebben overgehouden uit de periode dat we wel meer risico namen (rond 2000 hadden we een beleggingsmix van 50/50 en dat beviel toch maar matig). Wellicht dat in de toekomst we iets meer in aandelen kunnen gaan maar dat moet wel verantwoord blijven. Dit is nader onderzocht in ALM-studies.

Kwantitatieve normen

Naast bovengenoemde kwalitatieve risicohouding zijn door het Pensioenfonds enkele kwantitatieve ondergrenzen geformuleerd.

Allereerst wordt de langetermijnrisicohouding geformuleerd in relatie tot de haalbaarheidstoets. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de resultaten van de aanvangshaalbaarheidstoets die door Sprenkels en Verschuren is uitgevoerd in augustus/september 2015.

Als ondergrens voor het pensioenresultaat wordt gekozen het pensioenresultaat indien nooit toeslag wordt verleend. Kwantitatief is dit 60 %, zowel voor de berekeningen vanuit de feitelijke positie als vanuit het vereist eigen vermogen.

De maximale afwijking (5^e percentiel) wordt gesteld op 42 % (in relatieve zin).

Bij bovengenoemde waarden dienen enkele kanttekeningen te worden geplaatst:

- de ondergrenzen voor het (gemiddelde) pensioenresultaat zijn relatief laag. Dit komt voort uit de aard van de pensioentoezegging. Immers, de regeling impliceert een nominale toezegging. Pas als het financieel meezit wordt overgegaan tot toeslagverlening c.q. verhoging van het pensioenresultaat; dit laatste is echter geen harde toezegging;
- de maximale afwijking heeft in onze situatie slechts een beperkte betekenis; indien deze waarde wordt overschreden, is niet duidelijk welke acties nodig zijn;
- alle waarden hangen af van het gehanteerde rekenmodel; indien de scenario's en/of parameters worden gewijzigd, veranderen de uitkomsten.

Voor de kortetermijnrisicohouding heeft het bestuur een bandbreedte voor het vereist eigen vermogen (VEV) vastgesteld van 115 % tot 123 %. Het Pensioenfonds heeft met een ALM-studie de ambities en risicohouding op de korte termijn getoetst. De bandbreedte voor het VEV is een goede weergave van de risico's die het Pensioenfonds op de korte termijn loopt, rekening houdend met het niveau voor het VEV en de toegestane bandbreedten voor de gewichten in de strategische beleggingsverdeling.

7.7 Organisatie beleggingen

7.7.1 Bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor het (strategische) beleggingsbeleid en de vastlegging daarvan. Het bestuur wordt hierin geadviseerd door de beleggingsadviescommissie.

Onder het beleggingsbeleid wordt verstaan de vaststelling van het doel en de stijl van het beleggingsbeleid, de beleggingsbeginselen, de allocatie en bandbreedten van de verschillende beleggingscategorieën, de benchmarks waaraan de beleggingscategorieën worden gespiegeld en de keuze van de vermogensbeheerder(s).

Het bestuur bespreekt elke bestuursvergadering het gevoerde en te voeren beleggingsbeleid en balansbeheer aan de hand van maandelijkse beleggingsrapportages, driemaandelijkse dekkingsgraadrapportages, driemaandelijkse renterisicorapportages en adviezen van de beleggingsadviescommissie.

Het bestuur blijft, zonder enige uitzondering, eindverantwoordelijk voor alle activiteiten van het Pensioenfonds inclusief het beleggingsproces.

7.7.2 Beleggingsadviescommissie

De beleggingsadviescommissie (BAC) bestaat uit twee leden van het bestuur en een externe beleggingsadviseur. De externe beleggingsadviseur is voorzitter van de BAC. De pensioendirecteur van het pensioenbureau is toevoerder.

De BAC bereidt de agendapunten van de bestuursvergaderingen voor op het gebied van beleggingsbeleid en balansbeheer. Daarnaast volgt de BAC de ontwikkelingen op de financiële markten en monitort de BAC de financiële prestaties en diverse beleggingsindicatoren.

De beleggingsadviescommissie voert minimaal eenmaal per jaar overleg met de vermogensbeheerders.

7.7.3 Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur volgt de liquiditeitsontwikkeling en geeft aan welk bedrag aan nieuwe middelen beschikbaar is of komt om te beleggen. Het dagelijks bestuur is belast met de uitvoering van beleggingsopdrachten conform het door het bestuur vastgestelde beleggingsbeleid.

7.7.4 Beleggingsproces, inclusief integratie ESG-beleid

Gedreven door maatschappelijke ontwikkelingen, regelgeving, deelnemers en toenemende ESG beleggingsmogelijkheden, speelt maatschappelijk verantwoord beleggen een steeds belangrijkere rol voor pensioenfonds en raakt het tegenwoordig nagenoeg elk onderdeel van het beleggingsbeleid. Dit stuk beschrijft generiek ons ESG-integratieproces en licht alle onderdelen toe waar ESG een rol speelt.

Onderstaand schema toont het strategisch beleggingsbeleidproces van ons pensioenfonds. Dit proces bestaat uit een aantal stappen van de totstandkoming van het strategisch beleggingsbeleid, de uitvoering van het beleid, tot aan de rapportage en verantwoording. Daarnaast vindt periodiek evaluatie plaats, op zowel een 1-jaars als 3-jaars horizon. Nagenoeg elk onderdeel van het strategisch beleggingsbeleidproces kent tegenwoordig een ESG-invalshoek. De verschillende onderdelen waar sprake is van ESG-integratie worden onderstaand afzonderlijk toegelicht.

Bron: DNB

Het beleggingsproces bestaat uit vijf stappen en resulteert in een gebalanceerde werkelijke beleggingsportefeuille die aansluit bij de specifieke wensen en situatie van het Pensioenfonds.

Stap 1: Doelstelling en uitgangspunten fonds

In de eerste stap van het beleggingsproces worden de belangrijkste uitgangspunten vastgesteld, te weten de risicohouding, de beleggingsovertuigingen (inclusief prudent person) en er wordt een onderzoek naar verschillende beleggingscategorieën uitgevoerd. Voor de beleggingscategorieën waarin het Pensioenfonds belegt of overweegt te gaan beleggen worden investment cases opgesteld om de definitieve geschiktheid van de beleggingscategorie definitief vast te stellen.

Alle bestaande beleggingscategorieën worden tenminste eens per drie jaar geëvalueerd. Dat gebeurt door middel van een investment case per individuele categorie. De beleggingscategorieën worden beoordeeld op basis van een aantal criteria, waar ESG ook onderdeel van uit maakt. Hierbij wordt er een consultatie bij de deelnemers gehouden en wordt dit meegenomen bij vormgeving van het ESG-beleid. Hierbij wordt de impact van de categorie op de wereld meegenomen en ook de ESG-mogelijkheden bij de verschillende beleggingscategorieën. Naast een generieke evaluatie bevat de investment case ook een pensioenfonds specifieke toets aan de hand van de beleggingsovertuigingen (inclusief de ESG-beleggingsovertuiging). In geval van een positief oordeel door het pensioenfonds volgt het opstellen van een kaderstelling voor een beleggingscategorie. Hierin staan de criteria, voorkeuren en randvoorwaarden opgeschreven waaraan een belegging dient te voldoen. Deze criteria gelden als vertrekpunt voor het managersselectietraject. Het ESG-beleid vormt een specifiek onderdeel van deze kaderstelling. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan ESG wisselt per categorie, afhankelijk van de mogelijkheden en beleggingsovertuigingen. Bij de ESG kaderstelling gaat het om de volgende aspecten:

- uitsluiten;
- stemmen;
- engagement;
- keuze van benchmark: betreft het een reguliere index of een specifieke ESG-benchmark.

Na het afronden van de investment cases inclusief kaderstellingen, volgt een check of de beleggingen voldoen aan de gestelde kaders.

Stap 2: Strategisch kader, ALM en strategisch beleid

In de tweede stap van het beleggingsproces wordt het strategisch beleggingsbeleid vastgesteld. Hiertoe wordt de ALM-studie uitgevoerd rekening houdend met doelstelling en uitgangspunten van het fonds. Op basis van de uitkomsten van de ALM studie en de investment cases in stap 1 wordt dit vertaald naar een strategische beleggingsportefeuille die wordt omschreven in het beleggingsplan.

Op basis van deterministische scenario's wordt de impact van klimaatscenario's geanalyseerd voor verschillende portefeuillevarianten. In het beleid staat ook beschreven wat het MVB-beleid is. Hiervoor is een apart document opgesteld waarbij ook aandacht wordt gegeven aan de MVB-beleggingsovertuigingen, doelstellingen, ambities, en thema's. Voorts wordt per categorie beschreven hoe invulling wordt gegeven aan MVB. Ook wordt het engagementbeleid toegelicht.

Bij significante beleidsbeslissingen rondom het beleggingsbeleid wordt getoetst en vastgelegd of deze nog voldoet aan de prudent person regel.

Stap 3: Implementatie en uitbesteding

In deze stap wordt het beleggingsbeleid geïmplementeerd. Hierbij wordt rekening gehouden met de doelstellingen en uitgangspunten in stap 1 waaronder de beleggingsovertuigingen. In de beleggingsovertuigingen is opgenomen wat de beheerstijl is voor bepaalde beleggingscategorieën en de minimale ESG-criteria (inclusief engagement/voting/uitsluiting). Op basis van de uitkomst van deze analyse, de in stap 1 opgestelde investment cases en het uitbestedingsbeleid worden managers en/of beleggingsfondsen geselecteerd. Hierna volgt de implementatiefase.

Stap 4: Monitoring en uitvoering

Na de implementatie vindt monitoring plaats door verschillende partijen. De geselecteerde managers/beleggingsfondsen worden gemonitord door het pensioenbureau, de externe adviseur, de beleggingsadviescommissie en het bestuur. Bij de monitoring van het ESG beleid wordt gebruik gemaakt van de rapportages die ontvangen worden door de externe managers. Daarnaast voert het bestuur het aan- en verkoopproces uit met ondersteuning van het pensioenbureau.

Stap 5: Evaluatie en bijsturen

Het bestuur evalueert de verschillende stappen van het beleggingsproces. De evaluatie van stap 1 en 2 vindt in principe elke drie jaar plaats. Hierbij wordt tevens beoordeeld of de onderbouwing van het fonds inzake de prudent person regel nog actueel is. Voor de overige stappen hangt het af van de activiteiten. Sommige zijn jaarlijkse evaluaties zoals het beleggingsplan. Daarnaast heeft de beleggingsadviescommissie een plan van aanpak gemaakt voor de evaluatie van de beleggingscategorieën en de managers / beleggingsfondsen. Hiervoor vormt de investment case de basis. Het fonds agendeert in zijn jaarplanning de evaluatie van het MVB-beleid. De doelstelling hiervan is de borging dat het beleid effectief is, het beleid aansluit bij actuele wet- en regelgeving, visie van het bestuur en deelnemers en andere relevante ontwikkelingen op het gebied van MVB.

7.7.5 Vermogensbeheerders

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan de vermogensbeheerders. Zij voeren de beleggingsopdrachten uit en zij rapporteren maandelijks over de portefeuilleontwikkeling en de bijbehorende kosten. Per kwartaal wordt een analyse gemaakt van de vasttrentende waarden in het kader van de monitoring van het renterisico door Aon.

7.7.6 Beleggingstransacties

Transacties worden pas uitgevoerd na een advies van en overleg met de BAC voor zover deze passen binnen het vastgestelde beleggingsbeleid. Indien er zich omstandigheden voordoen dat er transacties moeten worden uitgevoerd die niet conform het vastgestelde beleggingsbeleid zijn, kunnen deze alleen worden uitgevoerd

na goedkeuring van het bestuur.

7.8 ALM-studies

ALM 2014

Eind 2014 is een ALM-studie uitgevoerd ter ondersteuning van het beleggingsbeleid en om zo nodig veranderingen te overwegen. Belangrijke aanleiding vormt ook de nieuwe wet- en regelgeving (nFTK), die per 1 januari 2015 van kracht is.

De resultaten zijn in een tweetal sessies binnen het bestuur besproken en resulteerden in de volgende conclusies:

- het systeem van resultaatdeling biedt in zijn huidige vorm betere mogelijkheden dan indien het zou worden omgezet naar de nFTK-standaard (voorwaardelijke indexatie bij $DG > 110\%$);
- de huidige portfolio dient te worden aangepast naar 65/35 (vastrentend/aandelen). De vastrentende waarden moeten een lange looptijd hebben om het renterisico op marktwaardering voor 45 % af te dekken;
- toepassing van swaps geeft geen voordeel boven het aanhouden van obligaties met een lange looptijd;
- de resultaten gelden voor het huidige (lage) renteniveau; indien de rekenrente groter wordt dan 3 % moet een bijstelling van de ALM-studie worden overwogen.

ALM 2016

Vanwege de gedaalde rente is per 31 maart 2016 een extra ALM-studie van beperkte omvang uitgevoerd; ten opzichte van de vorige ALM-studie is de situatie verslechterd; de kans op kortingen is groter en het te bereiken pensioenresultaat is lager. Op grond van de resultaten heeft het bestuur besloten geen wijzigingen in de beleggingsstrategie door te voeren.

ALM 2017

In mei 2017 is een ALM-studie uitgevoerd naar de mogelijkheden om de gevoeligheid van de beleggingsportefeuille op renteveranderingen te verminderen. Hierbij is een belangrijke randvoorwaarde dat het risicoprofiel (lees VEV) door aanpassing van de portefeuille niet verandert. In de ALM-studie zijn diverse varianten onderzocht met nadruk op de korte (5 jaar) en de middellange (15 jaar) termijn. Pensioenresultaat en kortingskans zijn hierbij de belangrijkste uitkomsten.

Uit deze studie blijkt dat de beste resultaten worden verkregen met een verlaging van de duratie van de vastrentende waarden onder gelijktijdige verhoging van de verhouding vastrentende waarden/aandelen.

Ofwel:

- verhoging van de portfolio vastrentend/aandelen van 65/35 naar 68,5/31,5;
- verlaging van de duratie van de vastrentende waarden van circa 20 naar 14;
- de rente-afdekking op marktwaarde verandert hierdoor van 45 naar 35 %;
- het vereiste eigen vermogen blijft 119 %;
- besluit tot doorvoering per 1 juli 2017.

ALM 2019

In 2019 is in een ALM het beleggingsbeleid en de financiële opzet opnieuw tegen het licht gehouden.

De analyse van het beleggingsbeleid heeft niet geleid tot een aanpassing van de strategische mix en het renteafdeckingsbeleid. Wel is in 2019 het beleggingsbeleid licht aangepast. Voor de beleggingen in aandelen van ontwikkelde markten is gestopt met de overweging in Europese aandelen. Er wordt voor de beleggingen in aandelen van ontwikkelde markten alleen nog belegd in een wereldwijde index.

De analyse van de financiële opzet heeft geleid tot aanpassing van het premiebeleid (zie paragraaf 5.4) en tot aanpassing van het kortingsbeleid (zie hoofdstuk 9).

ALM 2024

In 2024 is in een ALM het beleggingsbeleid en de financiële opzet opnieuw tegen het licht gehouden. De analyse van het beleggingsbeleid heeft niet geleid tot een aanpassing van de strategische mix en het renteafdeckingsbeleid.

7.9 Strategische asset-allocatie

Als uitgangspunt van het strategische beleggingsbeleid geldt de relatie tussen de bezittingen en de verplichtingen van het Pensioenfonds. De te beleggen gelden zijn verdeeld over de diverse beleggingscategorieën namelijk aandelen, vastrentende waarden en kas. De vastrentende waarden bestaan uit staatsobligaties en hypotheeklen. De beleggingen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde (marktwaarde). Het Pensioenfonds beoordeelt elke belegging op basis van risico- en rendementsoverwegingen en het totale effect op de beleggingsportefeuille in samenhang met de totale verplichtingenstructuur. Binnen het Pensioenfonds vindt risicodiversificatie plaats door een verdeling van het vermogen over verschillende beleggingscategorieën en verschillende regio's.

De strategische asset-allocatie is vastgesteld op basis van de ALM-studies. De allocatie luidt als volgt:

- vastrentende waarden 68,5 %;
- aandelen 31,5 %.

7.10 Afdekking van het renterisico

Het bestuur van het Pensioenfonds heeft besloten om 35 % van het renterisico van de voorziening pensioenverplichtingen op marktwaardering (swap rente) af te dekken. Hierbij is het Pensioenfonds wel afhankelijk van de marktwaarde van de vastrentende waarden in vergelijking met de verplichtingen. Op kwartaal basis wordt de renteafdekking gemonitord en de toegestane bandbreedte is -5 %/+10 %.

De renteafdekking wordt gerealiseerd door de looptijd van de obligatieportefeuille te spreiden en met name een positie in langlopende obligaties (10 jaar en langer) in te nemen. De feitelijke renteafdekking kan, als gevolg van afwijkingen in financiële patronen, in de praktijk afwijken van de streefwaarden (zie 7.24).

Er is geen specifiek curve beleid maar het curve risico wordt wel per kwartaal gemonitord. Het curve risico wordt geanalyseerd op basis van looptijdsegmenten (buckets). Een specifiek rentecurve beleid is niet mogelijk omdat er alleen gebruik wordt gemaakt van staatsobligaties en hypotheeklen. Voor de langere looptijden bestaan er bijna geen Euro staatsobligaties. Hierdoor wordt het curve risico zeer beperkt afgedekt voor deze looptijden.

De instrumenten die gebruikt worden voor de renteafdekking zijn staatsobligaties, bedrijfsobligaties en hypotheeklen. De monitoring vindt plaats door de rapportages van Aon.

7.11 Herbalancering

Het bestuur past geen tactische asset-allocatie toe en staat dit dus ook niet toe aan de vermogensbeheerders.

In februari/maart van ieder jaar vindt herbalancering plaats. De redenen hiervoor zijn:

- het Pensioenfonds heeft een bepaalde risicohouding. Op basis van een ALM is binnen de risicohouding een strategische portefeuille vastgesteld die het best bij de ambities van het Pensioenfonds past. Daarom zal de portefeuille dicht bij de strategische portefeuille moeten blijven;
- daarnaast blijkt uit de verschillende analyses dat het niet verstandig is om vaker dan éénmaal per jaar terug te gaan naar de strategische portefeuille en ook niet te veel af te wijken van de strategische portefeuille.

Bij het jaarlijks herbalanceren wordt de portefeuille weer ingericht conform de strategische verdeling. De doelstelling t.a.v. de renteafdekking is daar onderdeel van. Ook wordt rekening gehouden met aanpassingen in de portefeuille zoals bijvoorbeeld een toevoeging van nieuwe beleggingscategorieën, marktomstandigheden en de grootte van de afwijking van de strategische portefeuille.

Gedurende het jaar wordt gemonitord in hoeverre de daadwerkelijke verdeling afwijkt van de strategische verdeling. Indien de daadwerkelijke verdeling buiten de gehanteerde bandbreedte treedt, wordt de portefeuille naar de strategische portefeuille teruggebracht. Als deze situatie zich voordoet zal het bestuur rekening houden met de marktomstandigheden. Indien de daadwerkelijke verdeling dicht bij een rand van een bandbreedte komt, dan kan bij het beleggen van de premie (beargumenteerd) worden afgeweken van de strategische mix als hiermee de kans wordt verkleind dat een bandbreedte wordt overschreden.

De volgende bandbreedtes (op totaal niveau en binnen de regio's) worden gehanteerd:

- bij asset-allocatie binnen de portefeuille < 50 % is de bandbreedte -5 % / +5 %¹;
- bij asset-allocatie binnen de portefeuille > 50 % is de bandbreedte -10 % / +10 %.

Voor de renteafdekking is de bandbreedte -5 % / + 10 %. Als de renteafdekking buiten haar bandbreedte komt, wordt er bijgestuurd door de verhoudingen binnen de vastrentende waardenportefeuille te veranderen. Als er langdurig een eenzijdige afwijking is ten opzichte van de strategische renteafdekking, dan heeft het bestuur de mogelijkheid, ook al is de ex ante renteafdekking binnen de bandbreedte, om met de verdeling van de premie-inleg over korte en lange staatsleningen de renteafdekking meer in de buurt van de strategische renteafdekking te brengen.

7.12 Vastrentende waarden

De vastrentende waarden portefeuille heeft als doel om het renterisico af te dekken. Alle instrumenten binnen de vastrentende waarden portefeuille worden meegenomen voor de renteafdekking. De verhouding van de Vanguard fondsen binnen de vastrentende waarden portefeuille is afhankelijk van de duratie van de verschillende beleggingsfondsen. Hieronder wordt de strategische verdeling weergegeven.

Eind 2018 zijn hypotheek toegevoegd aan de vastrentende waarden portefeuille. Het bestuur heeft gekozen voor het hypotheekfonds van Achmea Mortgage Funds B.V. (hierna Achmea). Er is eind 2018 gekozen om ongeveer 7,5 % van de vastrentende portefeuille te beleggen. Het bestuur heeft op 3 maart 2020 besloten om in 2020 de hypotheekportefeuille uit te breiden naar 15% van de vastrentende portefeuille. Het bestuur heeft op 30 november 2021 besloten om in 2022 de hypotheekportefeuille uit te breiden naar 22,5 % van de vastrentende portefeuille.

In 2022 is er een investment case voor bedrijfsobligaties (minimale rating BBB) opgesteld. Op basis hiervan heeft het bestuur besloten om een gedeelte van de Vanguard staatsobligatie fondsen (het korte fonds) om te zetten naar bedrijfsobligaties.

Tabel 7.1 Strategische weging vastrentende waarden

Beleggingscategorieën	Weging	Benchmark
Vanguard staatsobligatie fondsen	67,5 %	Bloomberg Barclays Euro Treasury 20+ Year Bond Index Spliced Euro Government Float Adjusted Bond Index
Vanguard Bedrijfsobligaties	10,0 %	Bloomberg EUR Non-Government Float Adjusted Bond Index

¹ Het gaat hier om absolute percentages. Dus bij een allocatie van 30 % betekent een bandbreedte van 5 % dat de portefeuille tussen 25 % en 35 % mag bewegen.

Beleggingscategorieën	Weging	Benchmark
Achmea Hypotheken	22,5 %	Barclays Capital Customized Swap Index 4-6 year

De staatsobligaties zijn ondergebracht bij Vanguard door middel van beleggingen in index-beleggingsfondsen, namelijk:

- Vanguard Euro Government Bond Index Fund (korte staatsobligaties);
- Vanguard 20+ Year Euro Treasury Index Fund (lange staatsobligaties).

Voor de verdeling van beide beleggingsfondsen wordt geen strategische verdeling gehanteerd. De verhouding tussen beide beleggingsfondsen wordt aangepast om de renteafdekking binnen de daarvoor gehanteerde bandbreedte van 35 % -5 % / +10 % te houden.

Op 7 maart 2023 heeft het bestuur besloten de bedrijfsobligaties onder te brengen bij Vanguard door middel van beleggingen in een index-beleggingsfonds, namelijk:

- Vanguard Selected Screened Euro Investment Grade Bond Index Fund.

De hypotheken zijn ondergebracht bij het PVF Particuliere Hypothekenfonds van Achmea.

Er wordt hier niet belegd buiten het Eurogebied.

Verdeling van vastrentende waarden naar ratings

Voor de verschillende categorieën vastrentende waarden wordt de volgende minimale kredietkwaliteit gehanteerd:

Tabel 7.2 Minimale kredietkwaliteit

Beleggingsfondsen	Minimale kredietkwaliteit
Vanguard 20+ Year Euro Treasury Index Fund	AA
Vanguard Euro Government Bond Index Fund	Investment Grade (BBB)
Vanguard Selected Screened Euro Investment Grade Bond Index Fund	Investment Grade (BBB)
Achmea Hypotheken	AA

7.13 Aandelen

De aandelen zijn ondergebracht bij Vanguard door middel van beleggingen in de index-beleggingsfondsen.

Bij de selectie van de beleggingsfondsen wordt een verdeling nagestreefd van

- Developed markets 89 %;
- Emerging markets 11 %.

Tabel 7.3.1 Strategische weging aandelenfondsen 2022

Beleggingscategorieën	Weging 2021	Weging 2022	Bandbreedte	Benchmark
Vanguard Selected Screened FTSE Developed World II CCF	88 %	89 %	10 % / + 10 %	FTSE Developed Index in EUR hedged

Beleggingscategorieën	Weging 2021	Weging 2022	Bandbreedte	Benchmark
Vanguard ESG Emerging Markets All Cap Equity Index Fund	12 %	11 %	5 % / + 5 %	MSCI Emerging Markets Index

In 2022 is het beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen aangepast. Op basis hiervan heeft het bestuur op 7 maart 2023 besloten om in de loop van 2023 de beleggingen in aandelen over te hevelen naar ESG-fondsen van Vanguard. Zodra deze nieuwe fondsen van Vanguard beschikbaar komen zal de strategische weging van de aandelenfondsen worden aangepast. Op dit moment is alleen het aandelenfonds voor opkomende markten overgeheveld naar het ESG-fonds. Hiermee is de weging als in onderstaande tabel. Het is vooralsnog niet bekend wanneer het ESG-fonds voor aandelen wereld beschikbaar komt.

Tabel 7.3.2 Strategische weging aandelenfondsen nieuw

Beleggingscategorieën	Weging 2023	Bandbreedte	Benchmark
Vanguard SRI Global Stock Index Fund	89 %	-10 % / +10 %	FTSE Developed Index in EUR hedged
Vanguard ESG Emerging Markets All Cap Equity Index Fund	11 %	-5 % / +5 %	FTSE Emerging All Cap Choice Index

7.14 Liquide middelen

De liquiditeiten worden uitsluitend in euro's aangehouden. Het streven zal er overigens op zijn gericht zo min mogelijk liquide middelen aan te houden.

7.15 Derivaten

Het Pensioenfonds belegt alleen in derivaten voor zover deze bijdragen tot een vermindering van het beleggingsrisico of tot een doeltreffender portefeuillebeheer. Ten aanzien van (eventuele) derivaten geldt dat ze voor het bestuur begrijpelijk en inzichtelijk moeten zijn.

Daarom zijn binnen de beleggingsfondsen waarin wordt belegd beleggingen in derivaten zoals opties, futures, forwards, swaps en dergelijke alleen toegestaan, voor zover deze bijdragen tot een vermindering van het beleggingsrisico (bijvoorbeeld het afdekken van valutarisico) of tot een doeltreffender portefeuillebeheer. Voor de bandbreedtes en kaderstellingen van het derivatenbeleid wordt verwezen naar de fondsprospectussen.

Het Pensioenfonds heeft daarom ook zijn renterisico afgedekt met vastrentende waarden. Als het bestuur ervoor kiest om het renterisico te verlagen zal het Pensioenfonds zich opnieuw gaan verdiepen in het gebruik van rentederivaten.

7.16 Valuta

Strategisch wordt binnen de aandelenportefeuille het valutarisico bijna volledig afgedekt (geen beleid inzake valuta's die gekoppeld zijn aan elkaar, currency pegs). De strategische vastrentende waarden portefeuille wordt volledig belegd in Euro staatsobligaties en hypotheek. De afdekking binnen het beleggingsfonds voor wereldwijde aandelen gebeurt op basis van forward contracten (voornamelijk 1 maand contracten).

Vanwege de hoge kosten van valuta-afdekking in de beleggingscategorie aandelen emerging markets wordt het valutarisico in emerging markets aandelen niet afgedekt. Deze kosten wegen volgens het bestuur niet op tegen het risico van het niet afdekken van het valutarisico in emerging markets aandelen.

Tabel 7.3 Valuta afdekking

Beleggingscategorieën	Afdekking	Bandbreedte	Exposure o.b.v.
aandelen wereldwijd exclusief Emerging Markets	100 %	maandelijks	benchmark gewichten
aandelen Emerging Markets	0 %	n.v.t.	n.v.t.
staatsobligaties	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
bedrijfsobligaties	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

In 2024 heeft het bestuur het valutabeleid gewijzigd. In het nieuwe valutabeleid is is geen valuta-afdekking meer. Wel heeft het bestuur besloten deze wijziging pas in te voeren bij de overgang naar het nieuwe beleggingsbeleid van de flexibele premieregeling in het nieuwe pensioenstelsel.

7.17 Performance

Het rendement op de diverse portefeuilles wordt gerelateerd aan de in dit hoofdstuk beschreven benchmarks.

7.18 Waarderingsgrondslagen

De beleggingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Participaties in beleggingsfondsen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen.

Aandelen

De actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde, van participaties in beleggingsfondsen is bepaald door de uitgevende instelling.

Vastrentende waarden: staatsobligaties

De actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde, van participaties in beleggingsfondsen is door de uitgevende instelling bepaald op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijd.

Vastrentende waarden: hypotheke

De actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde, van participaties in het hypothekefonds is door de uitgevende instelling bepaald op basis van de contante waarde van de toekomstige kasstromen. Bepaling van de contante waarde vindt plaats met behulp van een rentecurve, waarbij rekening wordt gehouden met een kredietopslag, die afhankelijk is van de gemiddelde hypotheektarieven in de markt gecorrigeerd voor het offerterisico.

7.19 Securities lending

Het Pensioenfonds voert het beleid dat het zelf geen securities lending wil uitvoeren. Het fonds staat echter wel toe dat binnen beleggingsfondsen onder de volgende strikte voorwaarden gebruik wordt gemaakt van securities lending:

- securities lending geschiedt op transparante wijze;
- voor uitwisseling van onderpand wordt alleen gebruik gemaakt van staatsobligaties van G-10 landen met een hoge kwaliteit of cash;
- het onderpand wordt op dagbasis uitgewisseld;
- voor de waardering van onderpand kunnen zogenaamde 'haircuts' worden toegepast. Bijvoorbeeld bij een haircut van 10 % wordt 110 % aan stukken aangehouden ter dekking van een positie van 100 %;
- de opbrengsten (na kosten voor de agent) van securities lending komen geheel toe aan het Pensioenfonds;
- securities lending vindt in zeer beperkte mate plaats in verhouding tot de omvang van de beleggingsfondsen (maandelijks gemiddeld percentage 'on loan' is minder dan 5 %).

Het Pensioenfonds toetst periodiek (jaarlijks) of aan deze voorwaarden voldaan blijft worden.

7.20 Verbod op clustermunitie

Vanaf 1 januari 2013 geldt een wettelijk verbod op het (laten) uitvoeren van transacties, het verstrekken van leningen of verwerven van niet vrij verhandelbare deelnemingen in bedrijven die betrokken zijn bij de productie, distributie of verkoop van clustermunitie of cruciale onderdelen daarvan. De handhaving van het verbod heeft plaats vanaf 1 april 2013. Vanaf die datum wordt een 'redelijke' termijn in acht genomen waarbinnen die financiële instrumenten, leningen of niet vrij verhandelbare deelnemingen van de hand gedaan of beëindigd dienen te zijn.

Eenmaal per jaar wordt, na overleg tussen AFM, brancheorganisaties en marktpartijen, een indicatieve lijst van betrokken ondernemingen gepubliceerd en aangepast.

Het wettelijk verbod zal overigens niet gelden voor transacties in door derden beheerde beleggingsinstellingen en indices waarbij de producten van clustermunitie en of daarbij betrokken ondernemingen, minder dan 5 % van de waarde van die beleggingsinstelling of index vertegenwoordigen.

7.21 Maatschappelijk verantwoord beleggen (ESG-beleid)

Het Pensioenfonds heeft besloten om zijn beleggingen zoveel als mogelijk te verrichten binnen de kaders van het maatschappelijk verantwoord beleggen (SRI: Socially Responsible Investing). Het bestuur heeft als beleid om - indien mogelijk - te beleggen in beleggingsfondsen voor aandelen die op de volgende manier zijn vormgegeven:

- er zal een actief stembeleid uitgeoefend worden;
- periodieke screening van de ondernemingen waarin wordt belegd op criteria voor maatschappelijk verantwoord beleggen, waaronder duurzaamheidscriteria. Een uitgangspunt hierbij zijn de Global Compact Principles die zijn opgesteld door de Verenigde Naties. Dit zijn de principes op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en corruptie;
- het voeren van een dialoog met de ondernemingen waarin wordt belegd. Het bestuur gelooft in het aangaan van een positieve dialoog met ondernemingen waarbij geprobeerd wordt om verbeteringen aan te brengen op basis van de duurzaamheidscriteria;
- het uitsluiten van bepaalde bedrijven en landen die niet voldoen aan wettelijke eisen en aan de UN Global Compact Principles;
- het uitsluiten van producenten van controversiële wapens zoals bijvoorbeeld, biologische, chemische en nucleaire wapens en clustermunitie;
- het uitsluiten van tabaksproducenten;
- het uitsluiten van bedrijven, waaronder bedrijven in de fossiele industrie, met een te negatieve impact op SDG 13 (Aanpak klimaatverandering);

- het uitsluiten van bedrijven met een te negatieve impact op SDG 15 (Beschermen van ecosystemen/bossen/biodiversiteit).

Dit is van toepassing op de (toekomstige) ESG-fondsen van Vanguard voor wereldwijde aandelen, aandelen opkomende markten en bedrijfsobligaties.

Het bestuur heeft als beleid om - indien mogelijk - te beleggen in een beleggingsfonds voor hypotheek dat ESG-beleid als belangrijk onderdeel van zijn strategie heeft. Dit is het geval bij het hypotheekfonds van Achmea. Hiertoe heeft Achmea de volgende maatregelen genomen:

- de mogelijkheid bieden van een energiebespaarbudget;
- het opzetten van samenwerkingsverbanden met externe partijen om de consument bij het verduurzamen van de eigen woning te ontzorgen;
- het proactief informeren van hypotheekadviseurs;
- het verder verduurzamen van de bestaande portefeuille: eigenaren energielabel F en G stimuleren tot verduurzaming.

7.22 Proces selectie vermogensbeheerders

Het Pensioenfonds hanteert een eigen procedure bij de selectie van de vermogensbeheerders; deze staat beschreven in bijlage I.

7.23 Risicomanagement

7.23.1 Algemeen

In deze paragraaf wordt ingegaan op de financiële risico's. Het financiële risicomanagement is onderdeel van het Integraal Risicomanagementbeleid.

In alle stappen van het beleggingsproces is sprake van risico's die beheerst dienen te worden. Daarnaast is er in de beleggingsportefeuille sprake van verschillende soorten risico's. Voor de verschillende stappen van het beleggingsproces zijn risico's geïdentificeerd waarvoor, na inschatting van de waarschijnlijkheid en omvang, bijbehorende beheersmaatregelen zijn vastgesteld. Op basis van monitoring en periodieke verslaglegging wordt gerapporteerd over het financiële risicomanagement.

7.23.2 Risicocategorieën

Marktrisico

Het Pensioenfonds neemt bewust marktrisico, omdat hier, naar verwachting een risicopremie tegenover staat. Met behulp van ALM-studies en workshops wordt bepaald in welke mate het marktrisico verantwoord is.

Teneinde minder van één markt afhankelijk te zijn, wordt een vergaande diversificatie van markten en op die markten van de betreffende aandelen nagestreefd. Dit heeft geleid tot de keuze van indexfondsen.

Renterisico

Het Pensioenfonds loopt renterisico doordat de waarde van de verplichtingen anders op renteveranderingen reageert dan de waarde van de beleggingen. Dit wordt als verreweg het grootste risico beschouwd. Teneinde dit risico tot verantwoorde proporties te beperken, wordt via een ALM-studie bepaald wat de verdeling van de beleggingsportefeuille moet zijn en hoe hoog de renteafdekking. De renteafdekking kan zowel door de omvang van de vastrentende waarden worden beïnvloed als door de duratie/looptijd ervan.

Curverisico

Bij beschouwingen van het renterisico wordt er veelal van uitgegaan dat de rentecurve gelijkmatige veranderingen ondergaat; mocht de vorm van de rentecurve al te zeer veranderen, dan heeft dit invloed op de renteafdekking. In het algemeen geldt dat bij kortetermijnveranderingen deze invloed beperkt zal zijn en dat pas bij een hoge renteafdekking (60-70 %) dit effect belangrijk wordt.

Er is geen specifiek beleid ten aanzien van het curverisico. Het curverisico wordt wel per kwartaal gemonitord. Een actief beleid is niet mogelijk omdat er voornamelijk gebruik wordt gemaakt van een obligatiefonds met lange looptijden (20⁺). Voor de langere looptijden (>30 jaar) zijn geen indexfondsen beschikbaar. Hierdoor wordt het curverisico in dit looptijdgebied zeer beperkt afgedekt.

Renterisicobeleid

Het beleid ten aanzien van de renteafdekking kent de volgende regels:

- 1 de effectieve renteafdekking op basis van de zuivere RTS dient 35 % (met een bandbreedte van - 5/+ 10 %) te zijn;

Noot: deze 35 % is bevestigd op basis van de ALM studie in 2019.

- 2 minstens éénmaal per kwartaal wordt de relatie tussen de duration-methode en de kasstroommethode geanalyseerd; grote veranderingen hierin kunnen aanleiding zijn tot aanpassing van regel 1;
- 3 maandelijks wordt aan het bestuur gerapporteerd over de effectieve-renteafdekking op basis van de duration-methode en de zuivere RTS;
- 4 regelmatig, doch minstens eenmaal per kwartaal dienen de relaties en parameters die van belang zijn bij het renterisico, nader te worden onderzocht, besproken in het bestuur en vastgesteld;
- 5 in geval de ex ante renteafdekking zich buiten de aangegeven bandbreedte begeeft, zoals aangegeven onder 1, zal het bestuur zich onverwijld beraden over de ontstane situatie, in casu beraden of maatregelen noodzakelijk zijn en zo ja welke;
- 6 het curverisico wordt per kwartaal gemonitord (zie voorgaande paragraaf);
- 7 in het kader van de renteafdekking kunnen de volgende maatregelen worden ingezet:
 - gewicht van de vastrentende waarden in de asset-mix;
 - de duration van de vastrentende waarden.

Het beleid ten aanzien van de asset mix is vastgelegd.

Monitoring

Ten aanzien van de monitoring en evaluatie geldt het volgende:

- 1 maandelijks wordt de ex ante renteafdekking met de zuivere RTS berekend op basis van de duration-methode. Dit geschiedt ook met de UFR RTS;
 - regelmatig (per kwartaal) wordt de renteafdekking berekend via de kasstroom-methode en worden de uitkomsten vergeleken met de uitkomst van de berekeningswijze op basis van de duration benadering;
- 2 ieder kwartaal worden ook de veranderingen in de technische voorziening uitgesplitst naar veranderingen in de rente en andere aspecten zoals nieuwe opbouw, uitkeringen en waardeoverdrachten;
- 3 ieder kwartaal wordt ook de ontwikkeling van de vastrentende waarden gevolgd en nader berekend waar het resultaat vandaan komt (rentevarandering, couponrente of anderszins);
- 4 op basis van de resultaten van 2 en 3 kan de effectiviteit van de renteafdekking voor de afgelopen periode worden berekend en getoetst aan de voorspellingen.

Noot: Duidelijk moet worden gesteld dat bovengenoemd beleid ten aanzien van de beheersing van het renterisico een relatie heeft met de dekkingsgraad van het Pensioenfonds. Eerdere analyses hebben aangegeven dat bij het stijgen van de dekkingsgraad ook de effectieve rente-afdekking zal stijgen. De verwachting is dat tot een dekkingsgraad van circa 120 % de geformuleerde uitgangspunten ten aanzien van de rente-afdekking volstaan.

Kredietrisico

Het Pensioenfonds wil slechts in zeer beperkte mate kredietrisico nemen. Dit leidt tot zeer strenge eisen ten aanzien van de indexfondsen voor de vastrentende waarden (voor landen geldt AA of hoger). Ten aanzien

van bedrijfsobligaties geldt dat hierin voor maximaal 25 % van de obligatieportefeuille in mag worden belegd, met een kwaliteit vergelijkbaar aan die van de overheidsobligaties.

Valutarisico

Het Pensioenfonds loopt valutarisico doordat de verplichtingen in Euro's luiden terwijl de beleggingen gespreid zijn over meerdere valuta. Zoals reeds in dit hoofdstuk beschreven, wordt binnen de vastrentende waardenportefeuille uitsluitend in Euro's belegd. Binnen de aandelenportefeuille wordt zowel binnen als buiten Europa belegd, waarbij voor de aandelen 'Global' binnen het desbetreffende beleggingsfonds strategisch wordt gehedged naar de Euro. De aandelen emerging markets worden niet gehedged.

Inflatie­risico

Als gevolg van inflatie zullen de pensioentoevoegingen en uitkeringen in reële waarde achteruitgaan. Het bestuur streeft ernaar dat op de ingegane pensioenen van gepensioneerden en opgebouwde pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers jaarlijks een toeslag wordt verleend van maximaal de procentuele verhoging van het door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerde consumenten­prijsindexcijfer alle huishoudens voor de periode oktober van het voorafgaande jaar - oktober van het lopende jaar. Dit is evenwel volledig afhankelijk van de financiële positie van het Pensioenfonds.

Hoewel in het strategische beleggingsbeleid het inflatierisico niet direct wordt afgedekt gebeurt dit wel indirect. Zo hebben aandelen een positieve relatie met inflatie, waardoor de aandelenportefeuille op lange termijn een deel van de inflatie compenseert. Voor obligaties geldt dat een deel van de nominale rente bestaat uit een inflatievergoeding. Wanneer de nominale rente stijgt neemt die inflatievergoeding toe. Bovendien is in het strategische beleggingsbeleid vastgelegd om slechts een deel van het renterisico af te dekken, waardoor de duratie van de beleggingen kleiner is dan die van de verplichtingen. Bij stijgende inflatie en oplopende nominale rente zal de waarde van de verplichtingen harder dalen dan de waarde van de beleggingen. Dit zal een positief effect hebben op de dekkingsgraad.

Concentratierisico

Als gevolg van eenzijdige beleggingen kan een concentratierisico waarbij de markt anders reageert dan verwacht, ontstaan. Gezien de omvang van de beleggingsportefeuille is hiervan bij het Pensioenfonds nauwelijks sprake. Door belegging in indexfondsen wordt een maximale mate van diversificatie bereikt.

Actief risico

Door het nemen van actieve beslissingen in het beleggingsproces teneinde meer rendement te behalen, wordt ook meer risico binnengehaald. Ook de kosten voor (externe) adviezen en beheer zullen toenemen. In dit opzicht heeft het bestuur gekozen voor een passieve benadering. Naar de mening van het bestuur loont het niet om kosten te maken om de markt te verslaan.

Uitbestedingsrisico

Uitbesteding van financiële werkzaamheden kan de continuïteit en/of kwaliteit van de werkzaamheden schaden. Aangezien slechts in een zeer beperkte mate sprake is van uitbesteding, is dit risico minimaal. Voorts dienen de vermogensbeheerders te voldoen aan zeer strenge financiële controles (ISAE 3402).

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico ontstaat als het Pensioenfonds geld nodig heeft voor het voldoen van zijn verplichtingen en de aangehouden beleggingen niet voldoende snel kunnen worden verkocht. Dit risico is echter zeer beperkt. De maandelijkse uitkeringen zijn kleiner dan de maandelijkse (kwartaal)inkomsten vanuit de premie. Een tweede factor is het feit dat de betreffende beleggingsfondsen zeer liquide zijn.

Tegenpartijrisico

Voor het Pensioenfonds kan de situatie ontstaan dat derden hun gedane (financiële) toezeggingen niet waar kunnen maken. Aangezien derivaten alleen zijn toegestaan voor zover deze bijdragen tot een vermindering van het beleggingsrisico of tot een doeltreffender portefeuillebeheer en ook securities lending tot het uiterste beperkt wordt, is er nauwelijks sprake van tegenpartijrisico.

Overige risico's

Voor zover het bestuur kan beoordelen, omvatten de bovenstaande risico's het gehele financiële spectrum van het Pensioenfonds; de overige risico's zijn voor ons niet relevant of zeer gering.

Zodra zich echter veranderingen hieraan voordoen zal het bestuur deze nieuwe risico's adresseren en beoordelen. Hiertoe dient een regelmatige (eenmaal per jaar) update van het integrale risicomanagement plaats te vinden.

7.23.3 Risicomonitoring

Bij het Pensioenfonds vindt monitoring en risicomanagement op verschillende niveaus plaats:

Interne controle en beheersmaatregelen

Het beheren van pensioenvermogens door derden stelt hoge eisen aan de interne beheerstructuur. De vermogensbeheerders hebben deze interne beheerstructuur vastgelegd in de ISAE 3402-verklaring. Hierin zijn processen en maatregelen omschreven. Jaarlijks vindt door externe accountantscontrole plaats op deze ISAE 3402 rapportages. Het bestuur vraagt elk jaar de rapportages hiervan op.

Monitoring beleggingsrisico's

Risicomanagement gebeurt op drie niveaus: binnen de beleggingsfondsen waarin geparticipeerd wordt, bij de externe managers die de gelden beheren en op totaal portefeuilleniveau door het bestuur/beleggingsadviescommissie.

Monitoring van dekkingsgraden

Het Pensioenfonds monitort op maandbasis de ontwikkeling van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad is een maatstaf in hoeverre een pensioenfonds in staat is aan haar toekomstige verplichtingen te voldoen. Hierbij geldt dat een hogere dekkingsgraad ook tot een hogere zekerheid leidt. Het beleggingsbeleid is erop gericht een hoge dekkingsgraad te bewerkstelligen.

Monitoring beleggingen

Het monitoren van de beleggingen gebeurt via de vermogensbeheerders, de beleggingsadviescommissie en het bestuur.

Monitoring externe managers

Naast contacten over transacties en posities vindt eenmaal per jaar een evaluatie van de vermogensbeheerders plaats. Op deze wijze kunnen wijzigingen in beleggingsstijl of filosofie, het personeel en de organisatie of andere factoren die het toekomstige rendement (negatief) kunnen beïnvloeden worden getraceerd.

Rapportage

Het beleggingsresultaat wordt op portefeuilleniveau gemeten door de vermogensbeheerders.

Daarnaast wordt de performance van de vermogensbeheerders vergeleken met benchmarkniveaus. Bij een beleggingsresultaat dat afwijkt van de benchmark of consistent onder de benchmark uitkomt, wordt een verklaring hiervoor gevraagd.

Evaluatie beleggingsresultaat

De beleggingsadviescommissie evalueert de beleggingsresultaten van Vanguard minimaal op kwartaalbasis. Daarnaast worden de beleggingsresultaten met het bestuur besproken tijdens de reguliere bestuursvergaderingen.

7.24 Kosten en kostenbeheersing

In de uitvoering van het beleggingsbeleid streeft het bestuur naar een vergaande beperking van de kosten.

In dit kader vallen diverse maatregelen te noemen die hiertoe bijdragen:

- indexbeleggen; geen geld besteden of kosten maken om de markt te verslaan;

- keuze vermogensbeheerder: zoeken naar een beheerder met lage kosten in de diverse beleggingsfondsen;
- omvangskorting: proberen de portefeuille te concentreren bij één beheerder, zodat omvangskorting mogelijk is;
- langetermijnhorizon: geen actief herbalanceren; enige sturing met nieuwe aankopen. Hierdoor worden de aan- en verkoopkosten geminimaliseerd;
- beheerssystemen: door de beleggingen op een transparante en inzichtelijke wijze in een beperkt aantal beleggingscategorieën onder te brengen, blijven de beheerskosten beperkt.

Het streven van het bestuur is om de totale jaarlijkse kosten van het vermogensbeheer lager dan 0,2 % van het totale vermogen te houden.

VOORWAARDELIJKE TOESLAGVERLENING

8.1 Ambitie

Het bestuur streeft ernaar dat op de ingegane pensioenen van gepensioneerden en opgebouwde pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers jaarlijks een toeslag wordt verleend van maximaal de procentuele verhoging van het door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerde consumentenprijsindexcijfer alle huishoudens voor de periode oktober van het voorafgaande jaar - oktober van het lopende jaar.

8.2 Besluitvorming

Het bestuur beslist jaarlijks in hoeverre de pensioenaanspraken en ingegane pensioenen, zoals vastgesteld op 31 december van het lopende jaar, per 1 januari van het volgende jaar worden aangepast, rekening houdend met de beleidsdekkingsgraad van eind oktober van het lopende jaar, de bepalingen van dit pensioenreglement, de ABTN van het Pensioenfonds en de Pensioenwet en aanverwante wet- en regelgeving. Wet- en regelgeving staat toeslagverlening toe vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110 % en stelt eisen met betrekking tot toekomstbestendig indexeren. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening als bedoeld in lid 1 van dit artikel is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald.

8.3 Financiële positie

Het bestuur kan de verhoging van de in dit artikel bedoelde ingegane pensioenen en pensioenaanspraken geheel of gedeeltelijk beperken indien de financiële positie van het Pensioenfonds naar het oordeel van het bestuur, gehoord de actuaris, een (volledige) verhoging niet zou toelaten. In geen geval wordt een toeslag verleend indien dit op grond van de Pensioenwet dan wel aanverwante wet- en regelgeving niet is toegestaan.

8.4 Toeslagverlening is voorwaardelijk

De in dit artikel bedoelde toeslagverlening is voorwaardelijk. Er bestaat geen recht op toeslagverlening. Een besluit om in enig jaar op basis van dit artikel een toeslag te verlenen, vormt geen garantie voor in toekomstige jaren te verlenen toeslagen en beperkt de beleidsvrijheid van het bestuur omtrent de toeslagverlening niet.

8.5 Inhaalindexatie

Indien de feitelijke procentuele verhoging in enig jaar lager is dan de procentuele verhoging waar op grond van dit artikel naar wordt gestreefd, dan kan het bestuur in een later jaar besluiten om het verschil, conform de eisen van de Pensioenwet geheel of gedeeltelijk alsnog toe te kennen.

8.5.1 Beleid voor inhaalindexatie

Het bestuur kan besluiten om per 1 januari van enig jaar extra indexatie toe te kennen. De belangrijkste voorwaarde is dat het pensioenfonds per 31 oktober van het voorgaande jaar voldoende eigen vermogen moet hebben. Dit betekent dat het pensioenfonds allereerst voldoende vermogen moet aanhouden om de toeslagambitie te kunnen waarmaken. Van het verschil tussen het aanwezige eigen vermogen en het in de vorige zin bedoelde vermogen wordt maximaal 1/5 deel aangewend voor extra indexatie. De indexatie mag er niet toe leiden dat de beleidsdekkingsgraad onder het niveau van het vereist eigen vermogen uitkomt.

Het bestuur maakt geen onderscheid tussen inhaalindexatie en reparatie van kortingen. Beide vallen onder de noemer extra indexatie. Extra indexatie wordt toegekend volgens het *gesloten systeem* waarbij de laatste gemiste indexatie of korting het eerste wordt gerepareerd. Hierbij wordt maximaal tien jaar teruggegaan in de tijd.

8.6 Ingangsdatum

De ingangsdatum van het toeslagbeleid is 22 december 2022.

8.7 Extra toeslagverlening

Het bestuur kan gebruik maken van wettelijke regelingen om extra toeslagverlening mogelijk maken. Hierbij zal het bestuur er op toe zien, dat een mogelijke extra toeslagverlening evenwichtig is, mede met het oog op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

8.8 Wijziging

Het bestuur heeft het recht om het toeslagbeleid, zoals hierboven beschreven, te wijzigen in overeenstemming met de in de statuten omschreven formele vereisten ter zake van reglementswijzigingen. Toekomstige wijzigingen zijn bindend voor alle deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden.

9

KORTINGEN

9.1 Inleiding

Bij de totstandkoming van het pensioenreglement in 2002 en bij de herziening van de pensioenregeling in 2006 (CDC: opbouwregeling met resultaatdeling) zijn ook afspraken gemaakt ten aanzien van het toepassen van kortingen. Inmiddels zijn diverse malen kortingen van aanspraken en ingegane pensioenen nodig gebleken. Ook de regelgeving is op dit punt aanzienlijk veranderd. In 2019 is het kortingsbeleid geëvalueerd in een ALM. Naar aanleiding hiervan is het kortingsbeleid in overeenstemming gebracht met het nFTK door een extra herstelmaatregel voor het MVEV te laten vervallen.

9.2 nFTK

Ten aanzien van kortingen worden in het nFTK twee situaties onderscheiden:

- a korting vanwege het onvoldoende realiseren van herstel;
- b korting vanwege het te lang in onderdekking blijven.

Ad a

Indien het Pensioenfonds per jaareinde een beleidsdekkingsgraad heeft lager dan 100+VEV, moet een berekening worden gemaakt van de herstelkracht. Specifieke eis in het nFTK is dat de berekening uitzicht moet bieden dat binnen 10 jaar het Pensioenfonds voldoende VEV heeft. Is dit niet het geval dan dient een korting plaats te vinden zodat het VEV wel bereikt kan worden. Deze korting mag 10 jaar worden gespreid. De korting in het eerste jaar is onvoorwaardelijk.

Ad b

Indien het Pensioenfonds zes achtereenvolgende meetmomenten per jaareinde een beleidsdekkingsgraad heeft lager dan 100+MVEV dan moet - als ook de actuele dekkingsgraad lager is dan 100+MVEV - onvoorwaardelijk een korting worden doorgevoerd om het MVEV te herstellen. Deze korting mag 10 jaar worden gespreid. De korting is in alle jaren onvoorwaardelijk.

Binnen deze context kan het Pensioenfonds zelf nadere regels formuleren.

9.3 Specifieke invulling

In relatie tot de afspraken in het verleden, de ervaringen tot nu toe en de risicohouding van het Pensioenfonds is het beleid ten aanzien van kortingen nader gespecificeerd:

- bij een situatie van reservetekort ($BDG < 100 + VEV$) wordt de berekening uitgevoerd conform Ad a. Als hersteltermijn wordt 10 jaar aangehouden. Bij onvoldoende herstelkracht wordt de totale benodigde korting gelijkelijk verdeeld over de herstelplanperiode van 10 jaar. Het eerste jaar is de korting onvoorwaardelijk, de jaren daarna voorwaardelijk. Ieder volgend jaar wordt deze procedure herhaald;
- als er 6 meetmomenten een dekkingstekort ($BDG < 100 + MVEV$) is, zal direct een korting plaatsvinden om dit alsnog te bereiken. Deze korting is direct en onvoorwaardelijk, de korting wordt niet gespreid;

- kortingen gelden in gelijke mate voor alle belanghebbenden (actieve deelnemers, slapers en pensioengerechtigden).

9.4 Actuele situatie

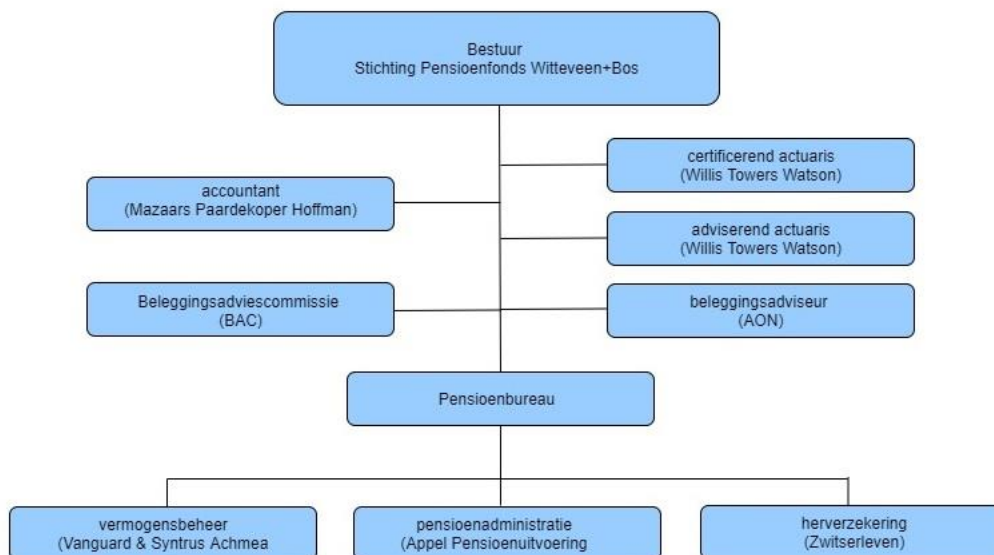
Per 1 januari 2025 heeft het Pensioenfonds een reservetekort. Hiervoor is een herstelplan opgesteld. Het fonds komt volgens het herstelplan tijdig uit tekort.

10

DE ORGANISATIE VAN HET PENSIOENFONDS

Dit hoofdstuk geeft een toelichting op de uitvoeringsorganisatie. Hieronder is de organisatie weergegeven. In de daaropvolgende paragraaf worden de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden weergegeven. Daarna wordt de opzet van de drie lijnen van verdediging en de sleutelfuncties beschreven. De paragrafen daarna beschrijven het uitbesteden van het vermogensbeheer, informatie, educatie en de Klokkenluiders- en incidentenregeling.

Afbeelding 10.1 Organisationschema Stichting Pensioenfonds Witteveen+Bos

Het bestuur van het Pensioenfonds bestaat uit de volgende personen:

- werkgeversleden:
 - drs. ing. J.N. de Koning, voorzitter;
 - ir. S. Delfgaauw;
 - N.S. Schoen MSc;
- deelnemersleden:
 - ing. I.J.M. de Beer, secretaris;
 - ir. L.F.C. Steens;
 - S.A. Vulink MSc;
- gepensioneerden:
 - ir. P. de Jong.

10.1 Verdeling taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden

Het bestuur heeft de volgende verantwoordelijkheden:

- het beheer van het Pensioenfonds;

- het uitvoeren van door de werkgever verleende pensioenregeling en het doen van pensioenuitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden van (niet actieve) deelnemers;
- het bestuur heeft diverse taken uitbesteed aan externe partijen; hierop is de code 'Uitbestedingsbeleid' van toepassing.

Het bestuur heeft de volgende bevoegdheden:

- het vaststellen en/of wijzigen van statuten en reglement;
- het vaststellen en/of wijzigen van de uitvoeringsovereenkomst (alleen in overleg met de werkgever);
- het vaststellen en/of wijzigen van uitvoeringsbesluiten;
- het uitvoeren van betalingen, waarbij minimaal twee bestuursleden bevoegd zijn.

De voorzitter en de secretaris van de stichting zijn bevoegd om namens de stichting te tekenen. Bij afwezigheid mag een van de andere bestuursleden tekenen.

Het bestuur wordt bijgestaan door het pensioenbureau.

Pensioenbureau

Het pensioenbureau bestaat uit de pensioendirecteur en een secretaresse/administratief medewerker van de afdeling Financiën en administratie van de vennootschap.

Accountant

Het bestuur heeft Mazars aangesteld als accountant. Deze accountant controleert het jaarverslag en de verslagstaten voordat deze aan De Nederlandsche Bank worden overlegd. Bovendien stelt de accountant een accountantsverklaring op, een managementletter en een verslag aan het bestuur.

Actuaris

Het bestuur heeft WTW aangesteld als certificerend actuaris. Deze actuaris stelt jaarlijks (binnen zes maanden na afloop van het boekjaar) een actuariel jaarverslag op voorzien van een actuariële verklaring. In verband met functiescheiding/onafhankelijkheid levert de certificerend actuaris in persoon geen adviesdiensten aan het Pensioenfonds.

Adviseur

Het bestuur heeft WTW aangesteld als actuariel adviseur. Het bestuur heeft Aon aangesteld als beleggingsadviseur.

Administratie

De administratie is uitbesteed aan Appel Pensioenuitvoering te Almere. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een uitvoeringscontract (service level agreement). Er zijn afspraken gemaakt ten aanzien van de volgende taken en bevoegdheden:

- deelnemersadministratie;
- informatie en communicatie;
- financiële administratie;
- uitkeringsadministratie;
- beleggingsadministratie;
- jaarwerk;
- diversen;
- bestuursdeelname.

Dagelijks bestuur

Teneinde de voortgang van de werkzaamheden te begeleiden, is een dagelijks bestuur gevormd bestaande uit de voorzitter en de secretaris. Het dagelijks bestuur komt regelmatig, maar minimaal voorafgaand aan een bestuursvergadering bij elkaar.

De taken van het dagelijks bestuur zijn:

- voortgang van de uitvoering van bestuursbesluiten;
- voorbereiding van bestuursvergaderingen;
- volgen van de dagelijkse gang van zaken;

- begeleiding van de werkzaamheden van Appel Pensioenuitvoering BV;
 - controle van de diverse administratieve processen (al dan niet samen met andere bestuursleden).
- Het dagelijks bestuur wordt bijgestaan door het pensioenbureau.

Beleggingsadviescommissie

Ter ondersteuning en voorbereiding van het vermogensbeheer en balansbeheer, fungeert een beleggingsadviescommissie bestaande uit:

- J.N. de Koning;
- M. van Beusekom (voorzitter);
- N.S. Schoen;
- P.A.M. Canisius (toehoorder).

De beleggingsadviescommissie heeft een voorbereidende en adviserende rol bij het vaststellen van het strategische beleggingsbeleid van het bestuur en bij de invulling en uitvoering ervan. Bijvoorbeeld bij de selectie van vermogensbeheerders, bij het instrueren, toetsen en evalueren van het afgesproken beleid en het onderhouden van contacten met adviseurs.

De beleggingsadviescommissie vergadert circa zevenmaal per jaar. Met vermogensbeheerders wordt eenmaal per jaar de dienstverlening geëvalueerd en is erop ad-hoc-basis contact.

10.2 Opzet van de drie lijnen van verdediging en de sleutelfuncties

Drie lijnen van verdediging

Binnen het IRM-beleid heeft het Pensioenfonds drie lijnen van verdediging. De eerste lijn bestaat uit beheer-, advies- en beleidstaken. De tweede lijn adviseert, beoordeelt en controleert de eerste lijn. De derde lijn evalueert of de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de integere en beheerste bedrijfsvoering adequaat en doeltreffend zijn.

Zie afbeelding 10.2 voor de invulling van de drie lijnen van verdediging.

De eerste lijn (beheer-, advies- en beleidstaken) bestaat uit:

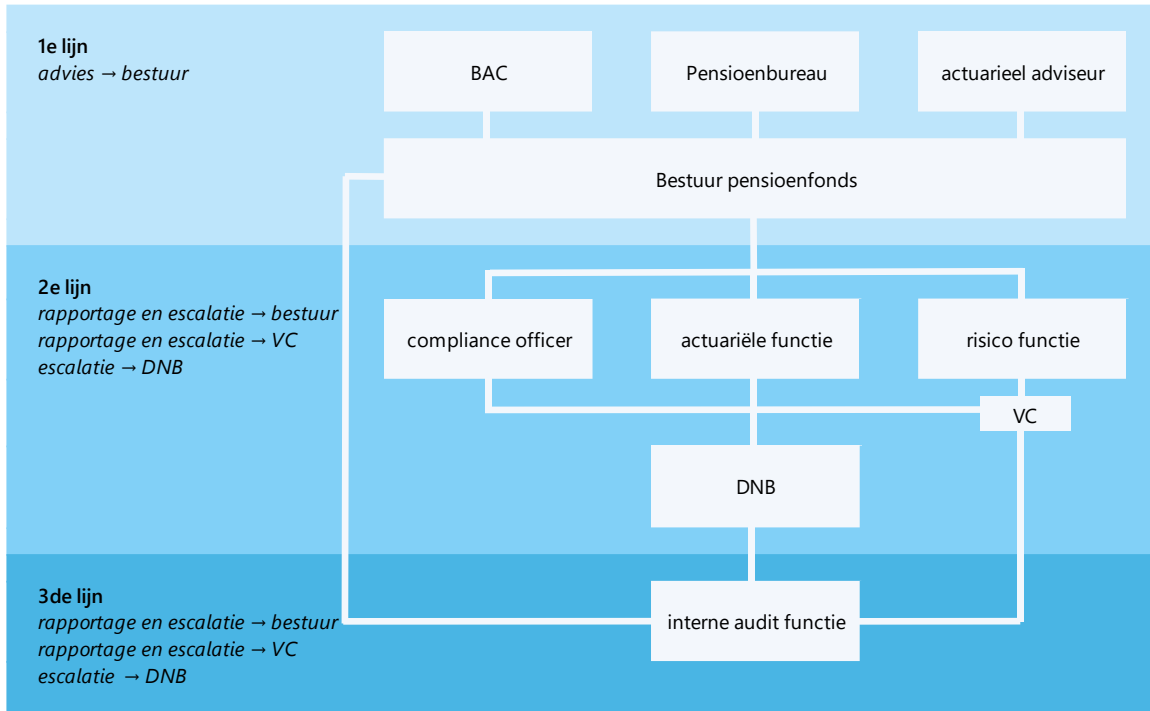
- het bestuur als beleidsvormend en besluitvormend orgaan;
- de beleggingsadviescommissie (BAC) die beleid voorbereidt en het bestuur adviseert met betrekking tot beleggingen en balansbeheer;
- het pensioenbureau dat beheertaken uitvoert, beleid voorbereidt en het bestuur adviseert;
- de actuariële adviseur die het bestuur adviseert op actuariële gebied.

De tweede lijn (adviserend, beoordelend en controlerend) bestaat uit:

- de risicofunctie, die ervoor zorgt dat IRM effectief geborgd is binnen het Pensioenfonds en het bestuur adviseert over een onafhankelijk en adequaat risicobeheer binnen het Pensioenfonds;
- de actuariële functie, die de berekening van de technische voorziening beoordeelt en (wijzigingen van) de financiële opzet toetst aan wet- en regelgeving;
- de compliance officer, die de eerste lijn controleert en adviseert op het voldoen aan interne voorschriften en wet- en regelgeving, specifiek ten aanzien van integriteit.

De derde lijn bestaat uit de interne auditfunctie, die evalueert of de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de integere en beheerste bedrijfsvoering adequaat en doeltreffend zijn.

Afbeelding 10.2 Weergave voor de invulling van de drie lijnen van verdediging

Sleutelfuncties

Zoals hierboven beschreven heeft het Pensioenfonds drie sleutelfuncties: de actuariële functie en de risicofunctie in de tweede lijn van verdediging en de interne auditfunctie in de derde lijn van verdediging.

Het bestuur is verantwoordelijk voor de invulling van de sleutelfuncties en ziet toe op het voldoen aan de geschiktheidseisen van sleutelfunctiehouders. Het bestuur legt voor de sleutelfuncties vast aan welke eisen deze moeten voldoen.

De sleutelfunctiehouders moeten hun taken objectief, deskundig en onafhankelijk kunnen uitoefenen. Zij hebben daartoe toegang tot alle informatie die voor de uitoefening van de functie nodig is (de sleutelfunctiehouders hebben toegang tot alle bestanden van het Pensioenfonds op het voor het Pensioenfonds bestemde deel van het gegevensnetwerk).

Er is een adequate functiescheiding tussen sleutelfuncties en andere functies binnen het Pensioenfonds. De sleutelfunctiehouders hebben een directe rapportagelijijn naar het bestuur (de sleutelfunctiehouders rapporteren aan het *gehele* bestuur) en de visitatiecommissie. Ook hebben zij een escalatiemogelijkheid naar DNB.

Zie hieronder een nadere toelichting op de invulling van deze sleutelfuncties.

Risicofunctie

Het bestuurslid de heer L. Steens is houder van de risicofunctie. Hij is tevens vervuller van de risicofunctie. Er zijn dus geen anderen aangewezen of aangesteld die de werkzaamheden inzake het houderschap van de risicofunctie vervullen.

Om zijn onafhankelijke controlerende en adviserende rol met betrekking tot vermogensbeheer te waarborgen, is hij geen lid van de BAC. Hij is geen voorzitter van de IRM-commissie. Ook is hij vanwege zijn onafhankelijke rol geen voorzitter van het bestuur. Om scheiding tussen uitvoering en controle te waarborgen heeft hij geen vermogensbeheer of pensioenbeheer in zijn portefeuille. Hij heeft geen andere taak- of aandachtsgebieden binnen het Pensioenfonds die mogelijk niet passen bij zijn houden en vervullen van de risicofunctie. Doordat de risicofunctie bij een bestuurslid ligt, wordt risicomanagement integraal meegenomen bij de besluitvorming in het bestuur. Tot slot is de onafhankelijkheid van de heer L. Steens

gewaarborgd doordat hij bij bestuursbesluiten zijn onafhankelijk risicomanagement oordeel vastlegt in de voorlegger voorafgaand aan besluitvorming binnen het bestuur.

Actuariële functie

De actuariële functie is uitbesteed aan de heer H. Stofbergen van Willis Towers Watson (WTW) en vastgelegd in een schriftelijke overeenkomst. WTW voert voor het Pensioenfonds tevens de actuariële certificering uit. Bij bestuursbesluiten over de financiële opzet van het Pensioenfonds zal de actuariële functiehouder voorafgaande aan de bestuursvergadering worden gevraagd zijn opmerkingen of adviezen te geven met betrekking tot actuariële gevolgen en het voldoen aan wet- en regelgeving.

Interne auditfunctie

De ESG-controller van Witteveen+Bos, de heer A. Grutters, is houder van de interne auditfunctie. Hij is tevens vervuller van de interne auditfunctie. Er zijn dus geen anderen aangewezen of aangesteld die de werkzaamheden inzake het houderschap van de interne auditfunctie vervullen. De heer Grutters is een autoriteit binnen Witteveen+Bos op het gebied van finance en ao/ic. Hij heeft de status en het gezag om de bevindingen op de juiste wijze en op de juiste plek neer te leggen. Het Pensioenfonds maakt goede structurele afspraken met hem in een overeenkomst. Hierin staat onder andere dat hij op persoonlijke titel is benoemd en dat hij voldoende tijd beschikbaar heeft. Het Pensioenfonds heeft reguliere overlegmomenten met hem zodat hij effectief kan opereren. Bij belangrijke bestuursbesluiten zal hem voorafgaande aan de bestuursvergadering worden gevraagd zijn opmerkingen of adviezen met betrekking tot de organisatie en beheersing van bedrijfsprocessen gericht op risicobeheer toe te voegen in de voorlegger. Om hem de mogelijkheid te geven op eigen initiatief bestuursvergaderingen bij te wonen, zal hij voor de bestuursvergaderingen worden uitgenodigd.

De heer Grutters bekleedt een onafhankelijke en onpartijdige positie. Hij is geen lid van de directie en geen lid van de directieraad van Witteveen+Bos. Wel heeft hij toegang tot de directie. Hij is niet betrokken bij het opstellen van het beleid en de besluitvorming van het Pensioenfonds. Hij verricht geen andere werkzaamheden binnen het Pensioenfonds waarop de interne auditfunctie controle houdt. Als ESG-controller heeft hij geen beslissingsbevoegdheid over zaken die het Pensioenfonds aangaan (zoals bijvoorbeeld de totstandkoming van de uitvoeringsovereenkomst en de pensioenregeling). Hierdoor opereert hij onafhankelijk ten opzichte van de werkgever Witteveen+Bos.

De heer Grutters is geen lid van het bestuur en geen lid van een bestuurscommissie. Ook voert hij geen werkzaamheden uit voor andere sleutelfunctiehouders. Hierdoor zal hij een onafhankelijk oordeel vormen of de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de integere en beheerste bedrijfsvoering, adequaat en doeltreffend zijn. Op basis van het bovenstaande heeft het bestuur vastgesteld dat het risico van belangenverstremming zeer gering is.

10.3 Uitbesteding vermogensbeheer

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan de vermogensbeheerders. Zij voeren de beleggingsopdrachten uit en zij rapporteren maandelijks over de portefeuilleontwikkeling en de bijbehorende kosten. Per kwartaal wordt een analyse gemaakt in het kader van de monitoring van het renterisico door Aon.

10.4 Informatie

Het bestuur wordt voorzien van managementinformatie. Iedere maand wordt het bestuur geïnformeerd over de ontwikkeling van en de resultaten uit belegd vermogen. Ten slotte stelt het bestuur jaarlijks de statutaire jaarrekening en staten voor De Nederlandsche Bank vast.

Tot slot rapporteert First Pensions op kwartaalbasis aan De Nederlandsche Bank de ontwikkelingen in het belegd vermogen volgens een vast format.

10.5 Educatie

Ieder nieuw bestuurslid volgt introductie- en vervolgcursussen inzake pensioenen. Het bestuur volgt jaarlijks vaktechnische cursussen en bijeenkomsten inzake pensioenen om zich op de hoogte te houden van nieuwe ontwikkelingen. Daarnaast verspreidt de secretaris regelmatig relevante literatuur aan de bestuursleden.

10.6 Klokkenluiders- en incidentenregeling

Incidenten of misstanden kunnen een gevaar vormen voor de integriteit en beheerste bedrijfsvoering van het Pensioenfonds. Op grond van artikel 19a van het Besluit Financieel Toetsingskader, dient het Pensioenfonds procedures en maatregelen te hebben met betrekking tot de omgang met en vastlegging van incidenten. De Code pensioenfonds schrijft voor dat het Pensioenfonds een klokkenluiders- en incidentenregeling kent. Doel van de klokkenluiders- en incidentenregeling is het voorkomen van schade aan de beheerste en integere bedrijfsvoering en goede naam van het Pensioenfonds, alsmede het beperken van mogelijke gevolgschade. Daarnaast wil het Pensioenfonds leren van incidenten om herhaling te voorkomen. Het Pensioenfonds streeft ernaar een betrouwbare en lerende organisatie te zijn. Daarbij past een cultuur waarin medewerkers incidenten en misstanden kunnen melden en waarin helder is hoe met meldingen wordt omgegaan.

De procedures en maatregelen zijn opgenomen in de klokkenluiders- en incidentenregeling van het Pensioenfonds (d.d. 7 april 2020).

De klokkenluiders- en incidentenregeling beoogt tevens verbonden personen bescherming te bieden tegen ongewenste omgangsvormen en kwetsend gedrag van andere verbonden personen van het Pensioenfonds. De regeling bevat waarborgen voor de bescherming van de verbonden personen en de melder of klokkenluider die te goeder trouw melding maakt van een (potentieel) incident of misstand.

De klokkenluiders- en incidentenregeling is onderdeel van het integriteitsbeleid van het Pensioenfonds.

11

ONDERTEKENING

Het bestuur van het Pensioenfonds heeft per 18 maart 2025 deze ABtN vastgesteld.

Stichting Pensioenfonds Witteveen+Bos

Drs. ing. J.N. de Koning
Voorzitter

Ing. I.J.M. de Beer
Secretaris

Bijlage(n)

BIJLAGE: PROCES SELECTIE EN MONITORING VERMOGENSBEHEERDERS

BIJLAGE: VERKLARING BELEGGINGSBEGINSELEN

BIJLAGE: CRISISPLAN

BIJLAGE: PROCES SELECTIE EN MONITORING VERMOGENSBEHEERDERS

1 SELECTIE VAN VERMOGENSBEHEERDERS

Het pensioenfonds heeft de uitvoering van het vermogensbeheer uitbesteed aan (verschillende) vermogensbeheerders. Dit vindt in praktijk plaats door te beleggen in beleggingsfondsen die door verschillende vermogensbeheerders worden gemanaged.

Beleggingsdoelstelling en investment case

Met de hulp van een ALM stelt het bestuur een strategische portefeuille vast. Deze bestaat uit verschillende beleggingscategorieën. De geschiktheid van beleggings(sub)categorieën wordt vastgesteld met een investment case. Hierin worden het product, de doelstelling, risico's en beleggingsrichtlijnen beschreven en getoetst aan de beleggingsovertuigingen van het pensioenfonds. In de investment case staan de randvoorwaarden waaraan een belegging binnen deze categorie dient te voldoen. Dit omvat onder andere de keuze van de benchmark, de keuze actief/passief, ESG en verdere restricties met betrekking tot spreiding, liquiditeit etc.

Long list en short list van vermogensbeheerders

Wanneer is besloten in welke beleggings(sub)categorieën wordt belegd en tevens aan welke eisen een beleggingsfonds of manager die dit gaat uitvoeren moet voldoen, wordt het selectieproces opgestart om vermogensbeheerders en of beleggingsfondsen te selecteren. Hierin wordt het pensioenfonds in de regel ondersteund door een externe partij als specialistische kennis over de markt, de regio of beleggingscategorie ontbreekt.

Voor de selectie hanteert het pensioenfonds dezelfde uitgangspunten en criteria als voor de monitoring van vermogensbeheerders en beleggingsfondsen, zodat het selectie- en monitoringproces consistent is. De criteria zijn zowel kwalitatieve als kwantitatieve criteria. Deze criteria staan beschreven in hoofdstuk 3. De vermogensbeheerders en beleggingsfondsen moeten passen binnen de beleggingsovertuigingen van het pensioenfonds.

De beleggingsadviescommissie (BAC) maakt via verschillende bronnen een overzicht van beschikbare vermogensbeheerders. Deze partijen wordt om informatie gevraagd zodat van alle gegadigden dezelfde soort en hoeveelheid informatie beschikbaar is. Aldus ontstaat een longlist met gegadigden. De BAC beoordeelt deze vermogensbeheerders aan de hand van de uitgangspunten en kwalitatieve en kwantitatieve criteria (selectiecriteria). Deze criteria kunnen uitsluitingscriteria zijn (waaraan minimaal moet worden voldaan) en/of waarderingscriteria (waarop partijen verschillend kunnen scoren). Dat laatste hoeft niet altijd, bijvoorbeeld als er sprake is van een klein aantal partijen. In dat geval is er geen sprake van een rangschikking. Dit leidt (met of zonder rangorde) tot een shortlist van vermogensbeheerders die aan de uitgangspunten en kwalitatieve en kwantitatieve criteria voldoen en die qua aanbod passen bij de beleggingsbehoefte vanuit het beleggingsproces.

Beoordeling en keuze van vermogensbeheerders en of beleggingsfondsen

De vermogensbeheerders van de short list worden gevraagd een offerte uit te brengen en een presentatie te geven voor de BAC. Bij volledig nieuwe beleggingscategorieën, beleggingsfondsen of vermogensbeheerders die niet eerder gemonitord en geëvalueerd zijn geweest kan desgewenst een operational due diligence onderdeel uitmaken van het proces.

Nadat de BAC de selectie van een beleggingsfonds en of vermogensbeheerder heeft afgerond zal er een investeringsvoorstel als advies naar het bestuur gaan. Dit voorstel geeft onder meer uitleg waarom er een beleggingsfonds wordt gezocht en waarom de geselecteerde vermogensbeheerder de meest geschikte partij is. De geselecteerde vermogensbeheerder geeft een presentatie aan het bestuur.

Nadat een investeringsvoorstel is goedgekeurd door het bestuur wordt deze keuze gemotiveerd en vastgelegd. De investering kan dan worden geïmplementeerd. Bij relatief zeer grote transacties in de portefeuille wordt door een vermogensbeheerder, een adviseur, een transitie-manager of BAC een transitieplan opgesteld.

2 MONITORING VAN VERMOGENSBEHEERDERS

Dagelijks is de waarde van liquide beleggingsfondsen beschikbaar via de websites van de vermogensbeheerders.

Maandelijks verstrekken de vermogensbeheerders van liquide en minder liquide beleggingsfondsen per beleggingsfonds een rapportage met alle portefeuilleholdings, een rapportage met alle karakteristieken van het beleggingsfonds en een rapportage met de performancemeting van het beleggingsfonds. Een vermogensbeheerder met verschillende beleggingsfondsen verstrekt maandelijks een rapport met de performancemeting van deze verschillende beleggingsfondsen.

De BAC beoordeelt jaarlijks de verschillende vermogensbeheerders en beleggingsfondsen. Hierbij hanteert het pensioenfonds dezelfde uitgangspunten en criteria voor de selectie van vermogensbeheerders en beleggingsfondsen, zodat het selectie- en monitoringproces consistent is. Zie voor deze criteria hoofdstuk 3.

Minimaal eens in de twee jaar geven de vermogensbeheerders een presentatie aan het bestuur waarin de uitgangspunten, kwantitatieve criteria en kwalitatieve criteria voor beoordeling aan de orde komen.

Exitbeleid

Om bij een slechte beoordeling afscheid te nemen van een beleggingsfonds wordt de volgende richtlijn gehanteerd:

- als de kwantitatieve beoordeling van een beleggingsfonds onvoldoende is, wordt afscheid genomen van het beleggingsfonds;
- als de kwantitatieve beoordeling van een beleggingsfonds voldoende is, maar de kwalitatieve beoordeling is onvoldoende, wordt in overleg getreden met de vermogensbeheerder;
 - als dit voldoende vertrouwen geeft voor de toekomst, wordt vooralsnog het beleggingsfonds aangehouden;
 - als dit onvoldoende vertrouwen geeft, wordt afscheid genomen van het beleggingsfonds.

Bij minder liquide beleggingsfondsen, waarin de deelname is overeengekomen voor een vaste tijd of met een overeenkomst dat verkocht kan worden op een jaarlijkse veiling of in overleg een koper kan worden gevonden, is uitstappen niet eenvoudig en kost in het algemeen veel geld. Minder liquide beleggingsfondsen worden op dezelfde wijze beoordeeld als de overige beleggingsfondsen, met als kanttekening dat vanwege de uitstapkosten minder snel afscheid wordt genomen bij een onvoldoende beoordeling.

3 UITGANGSPUNTEN EN CRITERIA

3.1 Algemene uitgangspunten voor vermogensbeheerders

Dit zijn:

- bekendheid met de Nederlandse pensioensituatie en wet- en regelgeving;
- naamsbekendheid, reputatie vermogensbeheerder en bedrijfscultuur;
- Nederlandstalige vestiging in Nederland;
- beheerst beloningsbeleid.

3.2 Algemene uitgangspunten voor beleggingsproducten

Dit zijn:

- past binnen de beleggingsovertuigingen en investment cases;

- liquiditeit en transparantie in toe- en uittredingsvoorwaarden;
- transparantie in beleggingsproces en beleggingsproduct;
- voorkeur voor passief / index belegging;
- voorkeur voor beleggingsfonds tenzij een discretionaire oplossing voordelen biedt;
- product voor institutionele beleggers in het algemeen en pensioenfondsen in het bijzonder;
- eenvoudige implementatie van valuta-afdekking mogelijk;
- de mogelijkheid om (indien gewenst) binnen het fonds of mandaat het renterisico af te dekken;
- de mogelijkheid om (indien gewenst) verantwoord beleggen toe te passen;
- voldoet aan het beleid van het pensioenfonds m.b.t. securities lending.

3.3 Criteria voor de kwantitatieve beoordeling

Dit zijn:

- het rendement van een passief beleggingsfonds volgt nauwgezet de benchmark;
- het rendement van een beleggingsfonds zonder benchmark voldoet aan de rendementsdoelstelling;
- lage / marktconforme kosten.

3.4 Criteria voor de kwalitatieve beoordeling

Dit zijn:

- visie op beleggen;
- professionaliteit organisatie en team;
- rapportage, service en communicatie;
- risicomanagement.

NOTITIE

Onderwerp	Verklaring beleggingsbeginselen	
Projectcode	ZZA6500-2	
Status	Definitief	
Datum	16 maart 2020	
Referentie	ZZA6500-2/dija3/20-50	
Auteur(s)	P. Canisius	
Gecontroleerd door	J.N. de Koning / I.J.M. de Beer	
Goedgekeurd door	J.N. de Koning	
Paraaf		
Bijlage(n)	-	
Aan	Pensioenfonds W+B	Algemeen bestuur
Kopie		

VERKLARING INZAKE BELEGGINGSBEGINSELEN

1 INTRODUCTIE

Deze 'Verklaring inzake beleggingsbeginselen' (hierna: Verklaring) beschrijft de uitgangspunten van het beleggingsbeleid van Stichting Pensioenfonds Witteveen+Bos (hierna: het pensioenfonds). De uitgangspunten worden door het bestuur vastgesteld.

Conform geldende wet- en regelgeving gaat de Verklaring in op:

- 1 de doelstelling van het beleggingsbeleid;
- 2 de organisatie en risicobeheerprocedures;
- 3 de beleggingsbeginselen, in het bijzonder de toegepaste weging methodes voor beleggingsrisico's en de strategische allocatie van de activa in het licht van de aard en de looptijd van de pensioenverplichtingen van het pensioenfonds.

De Verklaring is als bijlage bij de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABtN) van het pensioenfonds opgenomen en wordt om de drie jaren herzien. Daarnaast wordt de Verklaring onverwijld herzien als er tussentijds een belangrijke wijziging in het beleggingsbeleid optreedt.

Op verzoek van een belanghebbende bij het pensioenfonds wordt de Verklaring verstrekt.

2 DOELSTELLING VAN HET BELEGGINGSBELEID

Het pensioenfonds is het pensioenfonds voor (ex-)medewerkers van Witteveen+Bos Raadgevende ingenieurs B.V. (hierna: de werkgever) en voert de pensioenregeling ten behoeve van de financiële gevolgen van pensionering en overlijden. Het pensioenfonds is onder andere verantwoordelijk voor het beleggingsbeleid.

Het pensioenfonds belegt vanuit de prudent person gedachte. Dit komt in grote mate overeen met dat wat de Nederlandsche Bank (DNB) 'op solide wijze' beleggen noemt. Daarbij moeten de beleggingen voldoen aan kwalitatieve beginselen van veiligheid, kwaliteit en spreiding van risico's.

In lijn hiermee is de doelstelling van het beleggingsbeleid:

Teneinde de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn veilig te stellen, wenst het bestuur de toevertrouwde middelen op een verantwoorde en solide wijze te beleggen. Hoewel het rendement op de portefeuille een hoge prioriteit heeft, staan een defensief karakter van het beleggingsbeleid en een zorgvuldige afweging van risico en rendement voorop.

Om de doelstelling te waarborgen wordt bij het bepalen van het strategisch beleggingsbeleid rekening gehouden met het bepaalde bij en krachtens de Pensioenwet, de verplichtingenstructuur en de financiering van het pensioenfonds zoals vastgesteld in de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever.

3 ORGANISATIE EN RISICOBEHEERPROCEDURES

3.1 Taken en verantwoordelijkheden

Het pensioenfonds is zich bewust van de rol die het als pensioenbelegger vervult. Die rol dwingt het pensioenfonds tot grote zorgvuldigheid in handelen. Het pensioenfonds is te allen tijde bereid verantwoording af te leggen over het beleggingsgedrag en de gevolgen die dit heeft voor de belanghebbenden.

Het bestuur van het pensioenfonds besluit over de vormgeving van het strategisch beleggingsbeleid. Hiervoor laat het bestuur zich adviseren door de beleggingsadviescommissie (BAC).

De BAC bereidt de agendapunten van de bestuursvergaderingen voor op het gebied van beleggingsbeleid en balansbeheer. Daarnaast volgt de BAC de ontwikkelingen op de financiële markten en monitort de BAC de financiële prestaties en diverse beleggingsindicatoren.

Het dagelijks bestuur volgt de liquiditeitsontwikkeling en geeft aan of nieuwe middelen (vooral vanuit de ontvangen premie) beschikbaar zijn om te beleggen. Het dagelijks bestuur is belast met de uitvoering van beleggingsopdrachten conform het door het bestuur vastgestelde beleggingsbeleid.

Het bestuur blijft, zonder enige uitzondering, eindverantwoordelijk voor alle activiteiten van het pensioenfonds inclusief het beleggingsproces.

3.2 Uitbesteding

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan vermogensbeheerders. Zij voeren de beleggingsopdrachten uit en zij rapporteren maandelijks over de portefeuilleontwikkeling en de bijbehorende kosten.

De selectie van vermogensbeheerders vindt plaats aan de hand van enerzijds de eisen die ter zake door DNB worden gesteld en anderzijds door het bestuur van het pensioenfonds gehanteerde criteria die

samenhangen met beschikbare deskundigheid, de cultuur van de eigen organisatie, kosten, proces, rapportages, communicatie en risicomanagement. De selectie van vermogensbeheerders en de beoordeling van hun prestaties vinden plaats op basis van objectieve criteria. De gemaakte afwegingen en de daarbij gehanteerde argumenten blijken uit een systematisch opgebouwd selectie- en evaluatiedossier. Het pensioenfonds handelt hierin conform zijn uitbestedingsbeleid.

Gedurende de periode van uitbesteding draagt het pensioenfonds zorg voor de instandhouding en naleving van afdoende controlemechanismen om uitbestedingsrisico's te beheersen.

3.3 Rapportage

Het bestuur bespreekt elke bestuursvergadering het gevoerde en te voeren beleggingsbeleid en balansbeheer aan de hand van maandelijksse beleggingsrapportages, driemaandelijksse dekkingsgraadrapportages en driemaandelijksse renterisicorapportages. Voor elke bestuursvergadering is er een vergadering van de beleggingsadviescommissie, bestaande uit leden van het bestuur en een externe beleggingsadviseur.

3.4 Kostenbeheersing

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid maakt het pensioenfonds geen andere kosten dan die redelijk en proportioneel zijn in relatie tot de omvang en de samenstelling van het belegd vermogen en de doelstelling van het pensioenfonds. Gezien de invloed van kosten op het rendement van het fonds op de lange termijn, streeft het pensioenfonds naar lage vermogensbeerkosten en transactiekosten.

3.5 Deskundigheid

Het pensioenfonds draagt er zorg voor dat het in alle fasen van het beleggingsproces beschikt over de deskundigheid die vereist is voor:

- een optimaal beleggingsresultaat;
- een professioneel beheer van de beleggingen;
- de beheersing van de aan beleggingen verbonden risico's.

3.6 Scheiding van belangen

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gewaakt voor belangenverstremgeling. Met het oog daarop zijn de bestuurders en medewerkers van het pensioenfonds gehouden een gedragscode na te leven.

Een interne compliance officer ziet toe op naleving van de gedragscode.

3.7 Corporate governance

Het pensioenfonds hanteert bij haar beleggingsbeleid de principes van 'good governance' zoals neergelegd in de Code Pensioenfonds.

4 BELEGGINGSBEGINSELEN

4.1 Beleggingsstijl

Het bestuur preferereert een defensief beleggingsbeleid. Het pensioenfonds voert in beginsel een 'passieve' beleggingsstijl. Dit wil zeggen dat getracht wordt een rendement te behalen conform de gekozen benchmarkindices. Dit wordt gerealiseerd via zogenaamde indexbeleggingen teneinde de tracking-error ten opzichte van de relevante index te minimaliseren en de transactiekosten en beheerkosten zo laag mogelijk te houden. Uitzonderingen op het indexbeleggen zijn mogelijk indien de beoogde doelstellingen een meer actieve benadering vereisen.

Bij de uitvoering van het beleggingsplan staat de 'prudent person' regel centraal. Daarnaast heeft het pensioenfonds beleggingsovertuigingen vastgelegd. In de beleggingsovertuigingen staat beschreven wat de perceptie van het fonds is van de financiële markt en hoe het pensioenfonds waarde kan toevoegen voor haar deelnemers.

4.2 Het beleggingsproces

Het beleggingsproces vormt de randvoorwaarden van het beleggingsbeleid. Onder het beleggingsproces wordt verstaan het geheel van regels dat toeziet op de voorbereiding en de uitvoering van het beleggingsbeleid en het beheer van de beleggingen. Het pensioenfonds verlangt van alle bestuurders en medewerkers in de organisatie er op toe te zien dat gehandeld wordt in overeenstemming met de regels van het beleggingsproces. Dit leidt tot een consistent en beredeneerd beleggingsgedrag, in alle geledingen van de organisatie.

4.3 Beleggingsbeslissingen

Het pensioenfonds beoordeelt elke belegging op grond van risico- en rendementsoverwegingen in relatie tot de verplichtingenstructuur. In beginsel sluit het pensioenfonds geen afzonderlijke beleggingscategorie, – instrument of –techniek uit.

Daarentegen werkt het pensioenfonds uiteraard niet mee aan een beleggingstransactie die verboden is, bijvoorbeeld op grond van het internationaal recht. In dit kader heeft het pensioenfonds op het gebied van administratieve organisatie en interne controle concrete maatregelen getroffen ter naleving van antiterrorismewetgeving.

Verder onthoudt het pensioenfonds zich van beleggingstransacties indien:

- daardoor strafbare of moreel verwerpelijke gedragingen worden bevorderd;
- die in onmiddellijk verband staan met een schending van mensenrechten of fundamentele vrijheden;
- die in onmiddellijk verband staan met een organisatie waar de omzet bestaat uit wapenproductie.

4.4 Toegepaste weging methoden voor beleggingsrisico's

De beleggingen, het beheer van de beleggingen en de beheersing van de aan beleggingen verbonden risico's geschieden met inachtneming van de ABtN. Voor de generieke sturing van de risico's is de weging naar de beleggingscategorieën in de beleggingsportefeuille van groot belang. Voor de beheersing van operationele risico's zijn meerdere maatregelen geïmplementeerd waaronder bevoegdhedenregeling, uitwijkbeleid en incidentenmanagement.

4.5 Waarderingsmethode

De beleggingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Participaties in beleggingsfondsen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen.

Aandelen

De actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde, van participaties in beleggingsfondsen is bepaald door de uitgevende instelling.

Vastrentende waarden: staatsobligaties

De actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde, van participaties in beleggingsfondsen is door de uitgevende instelling bepaald op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de geldende markttrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijd.

Vastrentende waarden: hypotheek

De actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde, van participaties in het hypotheekfonds is door de uitgevende instelling bepaald op basis van de contante waarde van de toekomstige kasstromen. Bepaling van de contante waarde vindt plaats met behulp van een rentecurve, waarbij rekening wordt gehouden met een kredietopslag, die afhankelijk is van de gemiddelde hypotheektarieven in de markt gecorrigeerd voor het offerterisico.

4.6 Strategische allocatie

In het kader van een integrale benadering van de beleggingen en de verplichtingen wordt de invulling van het beleggingsbeleid gebaseerd op de risicohouding, beleggingsovertuigingen, Asset Liability Management (ALM) en investment cases. De ALM-studie is maatgevend voor de verdeling over de beleggingscategorieën, waarbij wordt gestreefd naar een optimale beleggingsportefeuille in combinatie met een consistent premie- en toeslagbeleid. De ALM-studie wordt in beginsel eens in de drie jaren, doch zoveel vaker als het bestuur van het pensioenfonds dat wenselijk acht dan wel wordt verlangd door DNB, uitgevoerd.

Deze Verklaring inzake beleggingsbeginselen is vastgesteld door het bestuur van Stichting Pensioenfonds Witteveen+Bos op 7 april 2020.

Crisisplan

7 maart 2023

Document	Crisisplan
Status	Definitief
Datum	7 maart 2023
Referentie	ZZA6500-3/polh/23-28
Auteur(s)	mw. M. van Beusekom, P.A.M. Canisius
Gecontroleerd door	N.S. Schoen
Goedgekeurd door	J.N. de Koning
Paraaf	N.S. Schoen J.N. de Koning
Adres	Stichting Pensioenfonds Witteveen+Bos Leeuwenbrug 8 Postbus 233 7400 AE Deventer +31 (0)570 69 79 11

Uw pensioen hangt op lange termijn af van zeer veel externe factoren zoals rente, inflatie, sterftékansen, economische ontwikkelingen, wetgeving die door het Pensioenfonds niet zijn te beïnvloeden. Uw pensioen is dus geen gegarandeerd product maar een behoudend beleid kan zorgen voor beperkte en aanvaardbare risico's.

© Stichting Pensioenfonds Witteveen+Bos

Niets uit dit bestek/drukwerk mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt in enige vorm, hetzij elektronisch, mechanisch dan wel met digitale technieken door fotokopieën, opnamen, internet of op enige andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stichting Pensioenfonds Witteveen+Bos noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

INHOUDSOPGAVE

1	ACHTERGROND EN AANLEIDING	5
2	WANNEER IS ER SPRAKE VAN EEN CRISIS?	6
2.1	Financiële crisis	6
2.2	Niet-financiële crisis	6
3	MAATREGELEN	7
3.1	Aanpassing beleggingsbeleid	7
3.2	Premie verhogen	7
3.3	Versoberen van de pensioenregeling	7
3.4	(Deels) niet toekennen van toeslagen.	7
3.5	Korten van pensioenaanspraken en –rechten.	8
	3.5.1 Binnen 10 jaar uit het reservetekort te komen.	8
	3.5.2 Binnen 5 jaar uit het dekkingstekort te komen.	8
4	HOE IS BIJ DEZE MAATREGELEN REKENING GEHOUDEN MET EVENWICHTIGE BELANGENAFWEGING?	9
5	OP WELKE WIJZE WORDT ER MET BELANGHEBBENDEN GECOMMUNICEERD EN WANNEER?	10
6	HOE IS HET BESLUITVORMINGSPROCES VORMGEGEVEN?	11
	Laatste pagina	11

1

ACHTERGROND EN AANLEIDING

Volgens artikel 145 Pensioenwet en artikel 29b Besluit ftk moeten pensioenfondsen een financieel crisisplan opstellen. Het financieel crisisplan beschrijft de maatregelen die het bestuur op korte termijn effectief kan inzetten, indien in korte tijd de dekkingsgraad zich zeer snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstelling van het Pensioenfonds in gevaar komt. Daarnaast is ook gekeken naar niet-financiële risico's die een bedreiging kunnen zijn voor het Pensioenfonds.

Het Pensioenfonds heeft als doel het verstrekken van pensioenen aan medewerkers en oud-medewerkers van Witteveen+Bos Raadgevende ingenieurs B.V. Het beleid van het Pensioenfonds is er op gericht om de kans op korten zo klein mogelijk houden.

Het crisisplan gaat in op de volgende elementen:

- wanneer is er sprake van een crisis?
- welke maatregelen heeft het Pensioenfonds ter beschikking in geval van een crisis en wat is het verwachte financiële effect van de inzet van deze maatregelen?
- hoe is bij deze maatregelen rekening gehouden met evenwichtige belangenafweging?
- op welke wijze wordt er met belanghebbenden gecommuniceerd en wanneer?
- hoe is het besluitvormingsproces vormgegeven?

Het Pensioenfonds heeft in het recente verleden reeds diverse crisissituaties (internetzeepbel, kredietcrisis, coronapandemie) meegemaakt. De daarbij verkregen ervaring is in dit crisisplan verwerkt.

2

WANNEER IS ER SPRAKE VAN EEN CRISIS?

Door allerlei gebeurtenissen kunnen de processen binnen het Pensioenfonds worden ontregeld of zelfs gestopt. Daarvoor dienen binnen de normale bedrijfsvoering door het bestuur maatregelen te worden genomen om de nadelige effecten te beperken. Wanneer de gebeurtenissen het voortbestaan van het Pensioenfonds in gevaar brengen is er sprake van een crisis. Dit hoofdstuk gaat in op wanneer een crisis zich voordoet, financieel en niet-financieel gezien.

2.1 Financiële crisis

Een financiële situatie waarin de doelstellingen van het Pensioenfonds, zoals beschreven in de statuten van het fonds, op korte en/of langere termijn niet meer waargemaakt kunnen worden. Er worden twee situaties onderscheiden:

1. het Pensioenfonds heeft een reservetekort (de beleidsdekkingsgraad is lager dan de vereiste dekkingsgraad) én is niet in staat om zonder korten binnen 10 jaar uit het reservetekort te komen. De dekkingsgraad is lager dan de kritische dekkingsgraad;
2. het Pensioenfonds is in dekkingstekort (de beleidsdekkingsgraad is lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad) én is niet in staat om zonder korten binnen 5 jaar uit het dekkingstekort te komen.

2.2 Niet-financiële crisis

Een situatie, anders dan de hierboven beschreven financiële situatie, die bedreigend is voor het fonds zoals een pandemie of bestuursproblemen.

3

MAATREGELEN

Het bestuur onderscheidt de volgende maatregelen die ter beschikking staan aan het fonds. Hierbij wordt beschreven wat het verwachte financiële effect is van de inzet van deze maatregelen.

3.1 Aanpassing beleggingsbeleid

De oorzaken en gevolgen van een crisis op de beleggingen kunnen op voorhand zeer divers zijn. Aanpassing van het beleggingsbeleid is veelal op korte termijn geen garantie voor succes. Er wordt daarom geen positief financieel effect verwacht.

3.2 Premie verhogen

De premie is vast (CDC-regeling). Alleen de directie van W+B en de ondernemingsraad kunnen de premie aanpassen. Dit geldt ook voor bijstortingen door de werkgever. In een crisissituatie bieden extra inkomsten via premieverhoging en/of bijstorten in het algemeen geen soelaas, omdat het effect op de dekkingsgraad zeer beperkt is. Dit is dus geen realistische optie.

3.3 Versoberen van de pensioenregeling

Alleen de directie van W+B en de ondernemingsraad kunnen de pensioenregeling versoberen:

- a. verlagen opbouwpercentage (in het fondsbeleid is een bodem gelegd voor de premiedekkingsgraad, zodat in een lage rente omgeving het negatieve effect van premie/opbouw wordt begrensd en de evenwichtigheid geborgd);
- b. verhogen franchise;
- c. verlagen nabestaandenpensioen;
- d. verhogen pensioenleeftijd.

In een crisissituatie biedt een versobering van de pensioenregeling in het algemeen geen soelaas, omdat het effect op de dekkingsgraad zeer beperkt is.

3.4 (Deels) niet toekennen van toeslagen.

Vooruitlopend op een financiële crisis zal veelal geen sprake zijn van toeslagen. Het (deels) niet toekennen van toeslagen is een standaard stap als je niet tijdig uit herstel komt. DNB verplicht dan om een herstelsjabloon in te dienen waarbij geen toeslagen worden toegekend. Dit is in herstelplan-termen een effectieve maatregel. Het verwachte financiële effect op de dekkingsgraad is ongeveer gelijk aan de niet toegekende indexatie. Maar in de praktijk is er geen verschil omdat bij een lage dekkingsgraad in crisissituatie conform het toeslagbeleid - tenzij gebruik wordt gemaakt van wettelijke regelingen om extra toeslagverlening mogelijk te maken - weinig of geen toeslagen worden verleend. Bij het vaststellen van de toeslag wordt rekening gehouden met de economische en financiële omstandigheden, bijvoorbeeld een beurskrach na peildatum maar voor besluitvorming.

3.5 Kortingen van pensioenaanspraken en –rechten

Dit is in de praktijk de enige effectieve maatregel. Het is de meest evenwichtige optie omdat het van invloed is op de aanspraken van alle deelnemers. Het verwachte financiële effect op de dekkinggraad is ongeveer gelijk aan de verleende korting. De volgende twee scenario's kunnen plaatsvinden als het Pensioenfonds niet in staat is om zonder korten uit een reservetekort resp. dekkingstekort te komen.

3.5.1 Binnen 10 jaar uit het reservetekort te komen

Indien het Pensioenfonds per jaareinde een beleidsdekkinggraad heeft lager dan $100\% + \text{VEV}$, moet een berekening worden gemaakt van de herstelkracht. Specifieke eis in het nFTK is dat de berekening uitzicht moet bieden dat binnen 10 jaar het Pensioenfonds voldoende VEV heeft. Is dit niet het geval dan dient een korting plaats te vinden zodat het VEV wel bereikt kan worden. Deze korting mag 10 jaar worden gespreid. De korting in het eerste jaar is onvoorwaardelijk.

Het Pensioenfonds berekent jaarlijks bij welke dekkinggraad naar verwachting een korting nodig is om te voldoen aan de vereisten ten aanzien van het VEV. Deze kritische dekkinggraad wordt elk jaar gerapporteerd in het jaarverslag.

3.5.2 Binnen 5 jaar uit het dekkingstekort te komen.

Indien het Pensioenfonds zes achtereenvolgende meetmomenten per jaareinde een beleidsdekkinggraad heeft lager dan $100\% + \text{MVEV}$ dan moet - als ook de actuele dekkinggraad lager is dan $100\% + \text{MVEV}$ - onvoorwaardelijk een korting worden doorgevoerd om het MVEV te herstellen. Deze korting mag 10 jaar worden gespreid. De korting is in alle jaren onvoorwaardelijk.

4

HOE IS BIJ DEZE MAATREGELEN REKENING GEHOUDEN MET EVENWICHTIGE BELANGENAFWEGING?

De aard en de opzet van de pensioenregeling (CDC-regeling) impliceert dat een crisissituatie door het collectief van (gewezen) deelnemers moet worden opgevangen. Het Pensioenfonds kan geen beroep doen op de werkgever.

Bij korten worden de pensioenen voor alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden in gelijke mate verlaagd. Naar de mening van het Pensioenfonds is hiermee sprake van evenwichtige belangenafweging.

5

OP WELKE WIJZE WORDT ER MET BELANGHEBBENDEN GECOMMUNICEERD EN WANNEER?

Dat opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenrechten in uiterste instantie kunnen worden gekort, is opgenomen in artikel 14 van het pensioenreglement.

Voorafgaand aan de toepassing van de kortingsmaatregel heeft het bestuur van het Pensioenfonds uiteraard het Verantwoordingsorgaan, de werkgever en de ondernemingsraad reeds tijdig en uitbereid geïnformeerd. Het Verantwoordingsorgaan kan in deze kwestie zo nodig advies uitbrengen. Voorts zullen in deze situatie tijdige en uitgebreide schriftelijke communicatie en toelichting plaatsvinden naar deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

6

HOE IS HET BESLUITVORMINGSPROCES VORMGEGEVEN?

Besluiten kunnen door het bestuur worden genomen bij gewone meerderheid van uitgebrachte stemmen (door aanwezigheid of via schriftelijke volmacht). Dit besluitvormingsproces geldt ook voor een eventueel besluit om te korten.

Het uitvoerend beleid wordt intensief gevolgd door het dagelijks bestuur van het Pensioenfonds. Het dagelijks bestuur is daarom bij uitstek in de positie om tijdig een dreigende crisissituatie te signaleren.

Het dagelijks bestuur is belast met het bestrijden van de crisis. Het bestuur kan besluiten een crisisteam te formeren waarin het dagelijks bestuur wordt aangevuld met aan te wijzen bestuursleden.

Bij al deze zaken speelt timing een belangrijke rol. In principe is het natuurlijk beter om tijdig maatregelen te nemen, zodat de crisis minder vat heeft op het Pensioenfonds. Aan de andere kant is het hele pensioensysteem gebaseerd op de lange termijn.

Regelmatig dient het bestuur zich natuurlijk te beraden over de lopende ontwikkelingen. Hierbij kan nuttig gebruik worden gemaakt van de uitgevoerde risicoanalyses en rapportages van de beleggingsadviescommissie.

